

Departementet for Finanser

Politisk – Økonomisk Beretning 2011

FM 2011 / 10

Naalakkersuisut er i henhold til budgetloven forpligtet til at fremlægge en årlig Politisk-Økonomisk Beretning på Inatsisartuts forårssamlinger.

Udover at belyse Grønlands Selvstyres økonomi og den generelle udvikling i indtægter og udgifter, er formålet at foretage en analyse af økonomi- og aktivitetsudviklingen på et eller flere centrale udgifts- og indtægtsområder, herunder i forhold til finanslovens forudsætninger.

Beretningen har til hensigt at øge informationen om Grønlands Selvstyres økonomi og danne grundlag for en kvalificeret debat om den økonomiske udvikling i Selvstyret og i Grønland som helhed.

Beretningen har også til hensigt at synliggøre særlige problemområder og udviklingstendenser, og skal i henhold til lovgivningen have en form, så den kan indgå i Naalakkersuisuts og Inatsisartuts overvejelser om den økonomiske udvikling og prioritering.

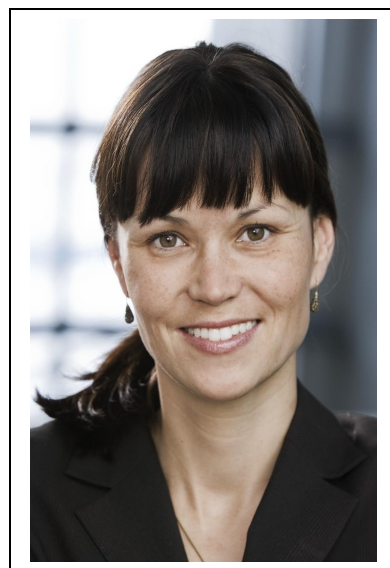
Naalakkersuisuts nærværende Politisk-Økonomiske Beretning for 2011 skal ses i sammenhæng med Naalakkersuisut's arbejde med det kommende forslag til finanslov for 2012. Denne offentliggøres i august 2011.

Forord

Økonomisk Råd udsendte i efteråret 2010 deres første rapport. Rapporten vurderer den økonomiske udvikling i Grønland frem til 2040.

På baggrund af den forventede befolkningsudvikling konkluderer rapporten, at vores nuværende velfærdssamfund kun kan opretholdes, hvis vi samlet finder 30 mia. kr. frem til 2040 i finansiering. Dette svarer til, at vi hvert år frem til 2040 i gennemsnit skal finde 1 mia. kr. enten i form af besparelser eller nye indtægter.

Årsagen er primært, at vores produktion og produktivitet er for lav og den demografiske udvikling, hvor der bliver flere ældre og dermed færre erhvervsaktive. Vi skal således bane vejen for økonomisk vækst.

Udfordringen er kolossal og vil berøre samtlige sektorer i vores samfund. Selvstyret, kommunerne, de offentligt ejede selskaber, den private sektor og ikke mindst borgerne skal hver især bidrage til at finansiere fastholdelsen af vores nuværende velfærdssamfund gennem effektivitet og højere rentabilitet.

Økonomisk Råds første rapport vil i mange år frem sætte dagsordenen for den økonomiske politik i Grønland. Ethvert tiltag skal således vurderes i forhold til om det bidrager positivt eller negativt til finansieringen af vores velfærdssamfund frem mod 2040.

Status Quo er ikke en mulighed

I 2011 vil Skatte- og Velfærdscommissionen udkomme med deres betænkning. Betænkningen vil indeholde en række anbefalinger til hvorledes vores samfund kan indrettes med henblik på at udvikle og fremtidssikre vores samfund.

I Skatte- og Velfærdscommissionens diskussionsoplæg, der kom i foråret 2010, blev det slået fast, at samfundet og borgerne har oplevet mange fremskridt de senere år – levetiden er stigende, flere unge får en uddannelse og mange er i beskæftigelse. Men der er også mange og store udfordringer. Nogle af disse deles med andre lande. Globaliseringen skaber nye økonomiske spilleregler, og en aldrende befolkning stiller særlige krav.

Der er også en række andre udfordringer. Et særligt udgangspunkt er en stor geografi med en lille og spredt befolkning. Samtidig er den aktuelle situation hverken holdbar menneskeligt, socialt eller økonomisk.

En selv bærende økonomisk udvikling kræver en bedre uddannet arbejdsstyrke og strukturændringer. Samtidig skal der være gode vilkår for at tiltrække virksomheder og sætte nye erhvervsprojekter i gang.

Ganske kort konstaterer Skatte- og Velfærdskommissionen i deres diskussionsoplæg, at det eksisterende system som det grønlandske samfund er bygget op omkring ikke er selv bærende, og efterlader mange uløste problemer. Status quo er således ikke en mulighed.

Balancerede forandringer er nødvendige

Forårssamlingen 2011 vil være begyndelsen på en lang række samlinger, hvor Inatsisartut skal forholde sig til hvorledes de nødvendige strukturelle ændringer kan gennemføres.

En række initiativer vil blive fremlagt på forårssamlingen. De helt store vil være redegørelserne, der følger af Skatte- og Velfærdskommissionens og Transportkommissionens betænkninger.

Dertil kommer, at Naalakkersuisut løbende vil præsentere nye initiativer, der udspringer af arbejdet med Den Regionale Udviklingsstrategi, Børne- og Ungestrategien samt Uddannelsesplanen. Disse vil bl.a. være en revidering af fiskeriloven og nye initiativer på uddannelsesområdet herunder særligt folkeskolen.

Fælles for disse initiativer vil være, at de ligger op til vanskelige beslutninger, der vil medføre forandringer af vores samfund. Det er her vigtigt at sætte sig det mål, at der med forandringerne sker forbedringer. Udfordringen bliver at finde de balancerede løsninger, der sikrer at Grønland fortsat er et velfærdssamfund – også om 30 år. Dette indebærer, at borgerne i Grønland ikke alene sikres adgang til at nyde af velfærdssamfundets goder, men også gives mulighederne og grundlaget for at kunne yde endnu mere til velfærdssamfundets opretholdelse. Dem der kan yde, skal yde. Dette er en grundlæggende samfundspilgt.

Alternativet – at lade stå til – er ikke en mulighed. I løbet af ganske få år ville dette medføre et behov for omfattende besparelser, der også vil omfatte nedskæringer på velfærdssamfundets kerneydelser – sundhed, uddannelse og social sikring. Dette samfund er der ingen af os der ønsker og for at undgå dette, så skal der ske forandringer i måden vi yder til og nyder fra samfundets goder. Vi skal således alle bidrage til forandringerne, og gør vi det, vil vi komme styrket ud som samfund.

Vi kan heller ikke lade stå til i håbet om, at der bliver gjort et kommercielt fund af olie i havet ud for Grønland.

Selvom sommerens boringer var opløftende og viste spor af olie blev der ikke gjort et kommercielt fund. Og der kan meget vel gå en årrække inden der bliver gjort et kommercielt fund. Dertil kommer, at der er en lang tidshorison før et kommercielt oliefund giver det grønlandske samfund et økonomisk afkast, der modsvarer de økonomiske udfordringer vi har med ikke alene at opretholde vores nuværende velfærdssamfund men også at gøre det grønlandske samfund uafhængigt af det danske bloktilskud.

På den baggrund er der ingen tvivl om at balancerede forandringer er nødvendige allerede indenfor de kommende år.

Med disse ord skal jeg på vegne af Naalakkersuisut overlade Politisk-Økonomisk Beretning 2011 til Inatsisartut og til andre der måtte være interesserede.

God læse- og debatlyst

Maliina Abelsen – Medlem af Naalakkersuisut for Finanser

Forord	3
1. Finanspolitikken.....	7
1.1 Langsigtet holdbarhed.....	7
1.2 Den økonomiske situation.....	11
1.2.1 Konjunktursituationen.....	11
1.2.2 Den offentlige sektors økonomi.....	13
1.2.3 Kommunernes økonomi.....	15
1.3 Samfundets gældsætning.....	17
2.1 Sundhed.....	23
2.2 Børn og Unge.....	26
2.3 Uddannelsesområdet.....	29
2.3.1 Fra førskole, folkeskole og efterskole til et uddannelsesforløb.....	30
2.3.2 Uddannelsesløfte.....	32
4.1 Modernisering af den offentlige sektor.....	38
4.2 Offentligt ejede selskabers fremadrettede rolle.....	40
4.3 Regional udviklingsstrategi.....	40
4.4 Strukturændringer på erhvervsområdet	42
4.4.1 Væksterhverv.....	43
4.4.2 Forbedring af rammebetingelserne for fiskerierhvervet.....	46
4.4.3 Strukturtilpasning i fangererhvervet.....	49
4.4.4 Strukturtilpasning af landbrugserhvervet.....	51
5.0.1 Boliger.....	53
5.0.2 Infrastruktur.....	54

1. Finanspolitikken

1.1 Langsigtet holdbarhed

Den grønlandske økonomi står overfor store udfordringer i de næste årtier. En af de store udfordringer er affødt af den demografiske udvikling. Grønland vil i de næste årtier få væsentligt flere ældre, mens antallet af erhvervsaktive vil begynde at falde. Levetiden for mænd og kvinder stiger, og det betyder også flere ældre. Konsekvensen af befolkningsudviklingen er et stigende pres på offentlige serviceydelser.

De næste ti år vil byde på uændrede til svagt stigende offentlige udgifter – opgjort i forhold til BNP – da antallet af børn og unge vil falde. I perioden fra nu og frem til omkring 2020 er der en forholdsvis gunstig udvikling i forsørgerbyrden. Ganske vist stiger antallet af personer over 65 år med deraf følgende merudgifter til pensioner, sundhedsydelser og pleje. Men samtidig vil der ske et fald i antallet af personer under 17 år med deraf følgende muligheder for at reducere udgifterne til daginstitutioner og folkeskoler m.v.

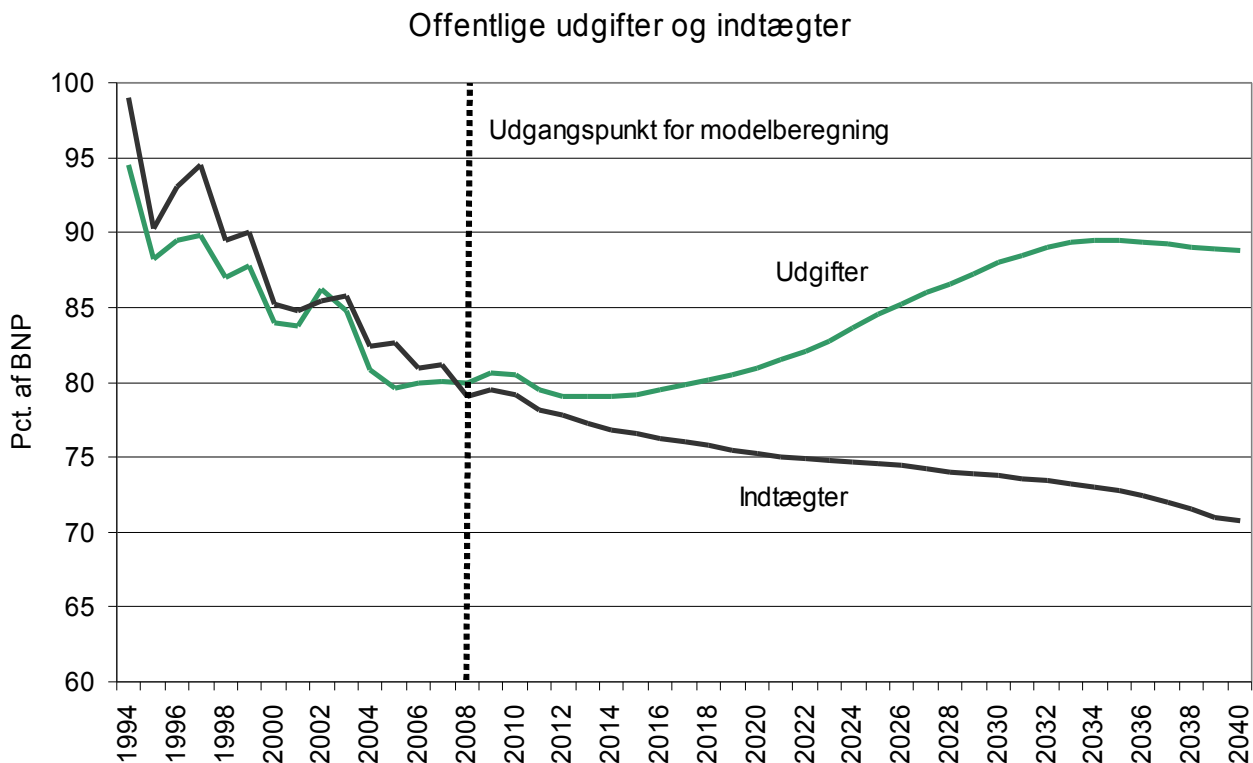
Efter 2020 vil udgifterne dog stige. Fremskrivningerne viser at de offentlige udgifter til pensioner, sundhed og ældrepleje vil blive udsat for et betydeligt pres fra omkring 2020 og frem til 2035.

Velfærdssamfundet bliver finansieret gennem indtægterne til Landskassen. Lidt over halvdelen af disse indtægter er skatter og afgifter mv. fra økonomisk aktivitet i Grønland. Den anden halvdel af indtægterne består af overførsler fra Danmark og EU i form af bloktilskud, refusioner og tilskud.

Igennem mange år er de offentlige indtægter steget mindre end grønlandsk BNP og disponibel BNI. De offentlige indtægter udgør dermed en faldende del af værdiskabelsen. Det skyldes især, at bloktilskuddet fra Danmark er steget mindre end væksten i BNP. Overførslerne er faldet fra at udgøre 38 pct. af BNP i 1994 til 28 pct. af BNP i 2008.

Der er udsigt til, at denne proces vil fortsætte fremover. De langsigtede fremskrivninger af de offentlige indtægter og udgifter viser en klar tendens til en gradvis forværring af den offentlige saldo. Flere ældre og færre erhvervsaktive vil øge presset på de offentlige serviceudgifter, mens indtægterne til Landskassen vil udgøre en faldende andel af BNP. Disse to forholdsvis sikre tendenser skaber en langsigtet finanspolitisk ”klemme” som er illustreret i nedenstående figur.

Figur 1. Den langsigtede finanspolitiske "klemme"

Anm.: Ekskl. Renter, tillagt salg af varer og tjenester. BNP skønnet i 2008. Fremskrivning fra holdbarhedsmodel med 1 pct. produktivitetsvækst.
 Kilde: Økonomisk Råds rapport, 2010.

Samlet er der tale om at der oparbejdes et underskud på 30 mia. kr. i hele perioden eller et årligt gennemsnit på 1 mia. kr.

Fremskrivningen af den offentlige saldo viser et forløb, som klart er uholdbart. Forskellen mellem udgifterne og indtægterne vil vokse dramatisk frem mod 2040. De forventede indtægter er ikke store nok til at finansiere de forventede udgifter. Denne fremskrivning i den offentlige saldo kan ikke blive til virkelighed. Underskud i denne størrelsesorden vil ikke kunne finansieres ved lånoptagelse. Der bliver således hurtigt behov for at foretage finanspolitiske tilpasninger i form af reduktion i udgifterne eller stigning i Landskassens indtægtsgrundlag i perioden frem mod 2040.

Økonomisk Råd peger på tre mulige retninger, der kan bidrage til at sikre en langsigtet holdbar og troværdig finanspolitik:

- 1) Udbredelse af beskatningsgrundlaget i Grønland til bredere dele af den økonomiske aktivitet
- 2) Styring og prioritering af udgiftssiden samt

3) Strukturreformer, der sigter på større arbejdsudbud og selvforsørgelse blandt personer i de erhvervsaktive aldre.

Udfordringen er kolossal og vil berøre samtlige sektorer i vores samfund. Selvstyret, kommunerne, de offentligt ejede selskaber, den private sektor og ikke mindst borgerne skal hver især bidrage til at finansiere fastholdelsen af vores nuværende velfærdssamfund.

Økonomisk Råds første rapport vil i mange år frem sætte dagsordenen for den økonomiske politik i Grønland. Ethvert tiltag skal således vurderes i forhold til om det bidrager positivt eller negativt til finansieringen af vores velfærdssamfund frem mod 2040.

Det er Naalakkersuisuts vurdering, at vi skal bruge tiden frem til 2020 til at gennemføre de ændringer af vores samfund, der kan sikre at vi kan opretholde og udbygge det velfærdssamfund, vi kender i dag. Den demografiske ”medvind” vi har frem til 2020 giver os muligheden for at gennemføre de nødvendige ændringer på en balanceret måde, hvor borgerne i Grønland ikke alene sikres adgang til at nyde af velfærdssamfundets goder, men også gives mulighederne og grundlaget for at kunne yde endnu mere til velfærdssamfundets opretholdelse.

De første skridt vil blive diskuteret i løbet af forårssamlingen 2011 og besluttet med Finansloven for 2012, hvor Naalakkersuisut i overensstemmelse med Økonomisk Råds anbefalinger vil arbejde for at konsolidere finanspolitikken yderligere.

Økonomisk Råd

Formandskabets anbefalinger

Formandskabet anser forslaget til finanslov for 2011 for at være udtryk for en nødvendig stramning af de offentlige finanser. Det anbefales, at Naalakkersuisut i de kommende år tager yderligere skridt i retning af at konsolidere de offentlige finanser. I det omfang påtænkte besparelser og merindtægter ikke bliver gennemført, vil det blive nødvendigt at finde kompenserende budgetforbedringer for at sikre en ansvarlig linje i finanspolitikken.

Det anbefales, at Naalakkersuisut iværksætter en overvågning af udviklingen i samfundets samlede gæld. En stigning i nettogælden i den offentlige sektor og de selvstyrejede selskaber kan kun overvejes, hvis stigningen modsvares af erhvervelse af kommercielt rentable aktiver.

Det anbefales, at Naalakkersuisut udarbejder en samlet plan for langsigtet finanspolitisk holdbarhed. Planen skal indeholde såvel forslag til strukturreformer som mål for udgiftsvækst i hele den offentlige sektor og krav til såvel tilpasninger i de offentlige indtægter. En sådan langsigtet plan skal også indeholde operationelle mål for de offentligt ejede selskabers gæld og soliditet og for opfølgning på planen.

Det anbefales, at der iværksættes en styring af folkeskoleområdet, der kan sikre, at udgifterne tilpasses til udviklingen i elevtallene.

Det anbefales, at demografiske ændringer generelt indgår i budgetteringen af offentlige udgifter og indtægter.

Det anbefales, at folkeskolen indrettes efter, at alle elever uanset bosted skal opnå gode sproglige forudsætninger i dansk og engelsk for at muliggøre, at mange flere unge får en uddannelse.

Det anbefales, at dækningen med uddannede lærere med ekspertise i fagene dansk, engelsk og matematik forbedres for børn fra bygder og yderdistrikter, og der sker en modernisering af undervisningen gennem større anvendelse af IKT i undervisningen.

Det anbefales, at Selvstyret og kommunerne løbende informerer om de store økonomiske gevinster både for den enkelte og for samfundet i, at flere får en uddannelse. Informationen skal særligt rettes mod de ældste elever i folkeskolen som tegn på, at samfundet forventer af unge, at de gør, hvad de kan for at tage en uddannelse, og at samfundet vil stille uddannelsespladser og kollegier til rådighed.

Der anbefales en løbende opfølgning på og offentliggørelse af resultaterne af trintest og afgangsprøver for skolerne i hver enkelt kommune.

Det anbefales særskilt, at børn fra bygder og yderdistrikter får en mere effektiv og IKT-støttet undervisning i fremmedsprog.

Det anbefales, at der mindst hvert 5. år gennemføres undersøgelse af uddannelsesresultaterne for årgangene fra 1971 og frem for at vurdere indsatsen i folkeskolen i forhold til målet om, at 2/3 skal have en kompetencegivende uddannelse.

Kilde: Økonomisk Råds rapport. Oktober 2010.

1.2 Den økonomiske situation

1.2.1 Konjunktursituationen

Konjunkturerne i 2008 var gunstige, og væksten skønnes at have været omkring 2,5 pct. Den økonomiske vækst er gået ned i tempo i de seneste år. Vækstskønnene er sammenfattet i tabel 1.

Tabel 1. Centrale økonomiske nøgletal for grønlandsk økonomi

	2007	2008	2009	2010	2011
Realvækst i BNP, pct.*	1,0**	2,5*	-2,5*	0,0*	1,0*
Medio ledige i byerne, antal	1.497	1.133	1.210	1.350*	1.400*
Inflationen, pct.	2,8	6,8	1,7	1,9	2,0
DAU-saldoen, mio. kr.	-267	-318	-950	-227	-212

*Anm.: De med stjerne markerede tal er Formandskabets skøn. Inflationen er opgjort som stigningen i gennemsnittet af forbrugerprisindekset mellem to år. Gennemsnittet for f.eks. 2009 fastlægges som $0,25 \cdot \text{januar } 09 + 0,5 \cdot \text{juli } 09 + 0,25 \cdot \text{januar } 10$. For 2011 er indregnet effekten af de foreslåede afgiftsforhøjelser i FFL2011.

DAU-saldoen er Selvstyrets skøn. Øvrige tal er fra Grønlands Statistik, statistikbanken.

** Korrigeret.

Værdien af den samlede import excl. olieprodukter faldt i 2009 med 6 pct. efter en vækst i 2008 på 17 pct. Udviklingen i importen tyder på, at investeringer og forbrug af varer faldt en del i 2009 efter en stærk stigning i 2008. I 1. halvår 2010 var importen ekskl. brændsel 16 pct. højere end i samme periode af 2009.

Værdien af vareeksporten faldt med 22 pct. i 2009 efter en stigning på 6 pct. i 2008. Der har været et fald i eksport af olivin og guldmalm siden 2007. Værdien af eksporten af fisk og skaldyr faldt dog også med ca. 20 pct. i 2009 efter en fremgang på 10 pct. i 2008. I 1. halvår 2010 var eksporten af fisk og skaldyr 13 pct. højere end i 1. halvår 2009. Til gengæld var der næsten ingen eksport af olivin og guldmalm, så den samlede eksport var 5 pct. lavere end året før.

Udviklingen i dele af det private forbrug kan vurderes ved hjælp af udviklingen i indførselsafgifterne. Senest blev en række indførselsafgifter øget i efteråret 2007, så udviklingen siden årsskiftet 2007/08 er ikke påvirket af satsændringer, men afspejler udviklingen i selve indførslen af de pågældende varer. Provenuet af afgifterne har været vigende siden da. Specielt har bilsalget og dermed provenuet af bilafgifterne været stadigt stærkt faldende som følge af et fald i bilsalget i 2009 og yderligere i 2010.

Der er i de seneste år sket en mærkbar forværring af Grønlands finansielle position i forhold til omverdenen. Der er sket et omsving fra nettoindskud til nettogæld i løbet af de seneste år. I 2005 havde det grønlandske samfund et nettoindskud i pengeinstitutter på næsten 1 mia. kr. I juni 2010 var det vendt til en nettogæld på næsten 650 mio. kr.

Desuden er låntagningen i realkreditinstitutterne taget betydeligt til. De udestående realkreditlån er steget med mere end 1,4 mia. kr. til lidt over 2,5 mia. kr. fra begyndelsen af 2005 til juni 2010, men tilvæksten bøjede dog tydeligt af i løbet af 2009. Over for penge- og realkreditinstitutterne er gælden således steget mere end 3 mia. kr. mere end indlånene siden 2005. I den udstrækning gældsætningen afspejler øgede og rentable investeringer er det ikke nødvendigvis et problem. Udviklingen kan imidlertid ikke fortsætte mange år frem i tiden, hvis modstykket især er øget forbrug, underskudsdekning og subsidierede investeringer med et dårligt afkast.

Arbejdsløsheden målt ved medioledigheden er steget lidt i løbet af 2009, og tendensen fortsatte i begyndelsen af 2010. Det gennemsnitlige antal medioledige faldt fra 1.684 til 1.134 personer fra 2005 til 2008, men steg til 1.210 i 2009. Det svarer til 4,3 pct. af den potentielle arbejdsstyrke. I 1. halvår 2010 var antallet af medioledige 210 højere end i 1. halvår 2009, men stigningen i ledigheden fra 2009 til 2010 ophørte stort set i maj og juni.

Fiskeriet er den vigtigste eksportorienterede aktivitet i Grønland. Heraf er rejefiskeriet det økonomisk set vigtigste. Grønlandske fartøjer har i en årrække fanget mellem 120.000 og 130.000 tons rejer om året, men i 2009 faldt fangsterne med næsten 10 pct. til 118.000 tons, idet der skete en nedsættelse af rejekvoterne som følge af bekymring for bestandens størrelse.

Næstvigtigst er fiskeri af hellefisk. Fangsterne har i de seneste 3 år været i underkanten af 30.000 tons om året. Rundt regnet 90 pct. af hellefiskene fanges ved Vestgrønland. I de senere år har der igen været et vist fiskeri af torsk, men det er usikkert, om en mere permanent bestand vil udvikle sig. Den biologiske rådgivning er at undgå direkte fiskeri på bestanden i 2011.

Inflationen har været stærkt påvirket af forhøjelse af en række indførselsafgifter i efteråret 2007 og nogenlunde samtidige huslejekforhøjelser. I juli 2010 var forbrugerpriserne 2,3 pct. højere end året før. Inflationen i 2011 skønnes i tabel 1 at blive 2,0 pct. Stigningen følger af, at de foreslåede afgiftsændringer i nogen grad vil påvirke forbrugerpriserne.

Dette er udgangspunktet for arbejdet med at finansiere vores velfærdssamfund i de næste 30 år. Selvom der er udsigt til, at grønlandsk økonomi i løbet af 2010 har bevæget sig ind i en stabiliseringsfase, vil økonomien fortsat være skrøbelig i de kommende år. Væksten ventes i bedste fald at blive beskeden og af en sådan størrelsesorden, at ledigheden ikke kan forventes at blive mærkbart reduceret. Det betyder, at der kan forventes et fortsat pres på Selvstyrets økonomi, og der skal prioriteres skarpt mellem de forskellige offentlige udgiftsområder. I en sådan situation er det

særligt vigtigt, at der prioriteres midler til områder, som kan bidrage til at løse det langsigtede holdbarhedsproblem, og det vil især sige uddannelse og smidiggørelse af arbejdsmarkedet.

1.2.2 Den offentlige sektors økonomi

Den offentlige sektor fylder den største del af samfundsøkonomien. En sund økonomi i den offentlige sektor er derfor afgørende for at kunne skabe langsigtet finanspolitisk holdbarhed. Indtægter og udgifter i Grønlands Selvstyre og i kommunerne i perioden fra 2006 til 2014 er vist i nedenstående tabel.

I Finansloven for 2010 og frem til 2014 er der budgetteret med et samlet underskud på DAU-saldoen på i alt 722 mio. kr. Kommunerne budgetter i samme periode med et underskud på 119 mio. kr. Samlet har den offentlige sektor haft et underskud siden 2007. Det største underskud er realiseret i 2009.

Tabel 2: Økonomiske nøgletal for den offentlige sektor 2006-2013

	2006	2007	2008	2009	2010‡	2011‡	2012‡	2013‡	2014‡
Landskassens Udgifter	5.444	5.925	6.142	6.859	6.262	6.445	6.477	6.370	6.191
- heraf anlæg	700	1.003	929	807	758	937	936	803	557
Landskassens Indtægter	-5.484	-5.658	-5.825	-5.910	-6.035	-6.245	-6.267	-6.240	-6.237
DAU-saldo	-40	267	318	950	227	200	211	130	-46
Kommunernes Udgifter	2.717	2.863	3.076	3.262	3.436	3.561	3.386	3.340	3.303
- heraf anlæg	265	259	391	391	506	363	237	210	185
Kommunernes Indtægter	-2.866	-2.966	-3.009	-3.184	-3.247	-3.447	-3.428	-3.394	-3.391
Resultat	-149	-102	-67	-78	189	114	-42	-54	-88

Kilder: FL2010 & FL2011, samt KANUKOKAs budgetter og regnskab. ‡= Budgettal

Selvstyrets økonomi

Finanslovene i 2010 og i 2011 er udarbejdet med et mål om en budgetteret balance på drift og anlæg. Dette er opnået. Selvstyret har givet store udlån til Nukissiorfiit til anlæggelsen af vandkraftværker i Sisimiut og i Ilulissat. Disse udlån gør at Selvstyrets samlede DAU resultat er negativt.

Et samlet underskud på DAU saldoen er ikke problematisk så længe der er balance på drift og anlæg og udlånene er til projekter som er samfundsøkonomisk rentable.

Naalakkersuisut har med finanslovene 2010 og 2011 lagt op til en forstærket indsats på børn og unge området, sundhedsvæsenet og indenfor boligbyggeriet. Samtidig er der gennemført en række besparelser og socialt balancerede skatteforhøjelser for at sikre balancen i økonomien.

En konsekvens af de senere års DAU underskud er en faldende likviditet i landskassen.

Likviditetens forventede udvikling fremgår af nedenstående oversigt.

Tabel 3. Grønlands Selvstyres forventede likviditetsudvikling 2011-2014. (mio. kr.)

	2011	2012	2013	2014
Likviditet primo	1.049,5	949,2	838,6	808,8
DAU-resultat	200,3	210,6	129,8	-46,3
Afløb A&R-fond	100	100	100	100
Likviditet ultimo	749,2	638,6	608,8	755,1
Årligt lånebehov	200	200	200	0

Kilde: Departementet for Finanser

Landskassen skal til enhver tid have en likviditet der svarer til 10 % af omsætningen. Det vil sige ca. 600 – 650 mio.kr. Dette princip er begrundet i, at der kan være store udsving ved udbetaling af lønninger m.v. som kræver en minimumslikviditet.

På den baggrund har det i 2010 været nødvendigt at optage et lån på 250 mio. kr.

Lånet er optaget hos Nordisk Investeringsbank til finansiering af vandkraftværket i Sisimiut. Tilbagebetalingstiden på lånet er 15½ år, hvor de første 5 år er afdragsfrie, mens de sidste 10½ år indeholder betaling af både afdrag og renter.

Låneaftalen pålægger Selvstyret nogle forpligtelser, som giver Nordisk Investeringsbank sikkerhed for at Selvstyret med rimelighed kan forventes at tilbagebetale lånet. I henhold til aftalen må Selvstyret på intet tidspunkt have en samlet rentebærende nettogæld på mere end 20 % af de årlige indtægter. Da landskassens likvide beholdning i øjeblikket er større end den langfristede gæld, er nettogælden negativ.

Tabel 4. Oversigt over nettogæld og lånemuligheder i medfør af låneaftale med NIB

Poster (mio. kr.)	2009	2011
Indtægter i alt	5979	6000
-20 % heraf	1196	1200
Langfristet gæld	0	250
Likvide- og Fondsbeholdninger	-1320	-610

Tabellen viser de forskellige dele der tilsammen giver nettogælden, som bruges til beregning af lånemaksimum. Der vil i 2011 og de følgende år kunne optages yderligere lån op til 1,56 mia. kr. før grænsen på 20 % af de samlede indtægter bliver nået.

Såfremt Selvstyret ønsker, at optage lån ud over denne grænse på 20 % af indtægterne skal Nordisk Investeringsbank godkende dette. Klausulen forhindrer således ikke Selvstyret i at foretage samfundsmæssigt rentable investeringer i fremtiden.

For at sikre tilstrækkelig likviditet i en periode med underskud på DAU saldoen vil det blive nødvendigt at låne op til yderligere 600 mio. kr. i årene 2011 – 2014.

1.2.3 Kommunernes økonomi

Kommunerne har de seneste år været udfordret af kommunesammenlægningerne. Samtidig har konjunktur- og befolkningsudviklingen givet en særlig udfordring i Kommune Kujalleq og Qaasuitsup Kommunia.

Kommune Kujalleq og Qaasuitsup Kommunia forhøjede begge kommuneskatten fra 27 til 28 % ved indgangen til 2011, mens de kommunale skattesatser i Qeqqata Kommunia og Kommuneqarfik Sermersooq fortsat er på 25 %.

Forhøjelsen af de kommunale skattesatser i Kommune Kujalleq og Qaasuitsup Kommunia har primært baggrund i forfalden skattegæld til Selvstyret. Skattegælden vedrører for meget udbetalt a conto skatteafregning i forhold til de faktisk realiserede skatteindtægter.

Det er især for 2009, at Kommune Kujalleq og Qaasuitsup Kommunia har fået for meget udbetalt i a conto skat i forhold til de faktisk realiserede skatteindtægter. Denne afvigelse har baggrund i konjunkturudviklingen i 2009. Disse kommuner er i særlig grad ramt af tilbagegangen i fiskerisektoren og turismen, ligesom den midlertidige lukning af guldminen i Nalunaq påvirker Kommune Kujalleq negativt.

Skattegælden medførte, at Kommune Kujalleq og Qaasuitsup Kommunia i slutningen af 2010 hver skulle betale henholdsvis 37,6 og 31,5 mio. kr. til Selvstyret. Naalakkersuisut bemyndigede derfor disse kommuner til at optage et banklån af tilsvarende størrelsesorden.

Forhøjelsen af de kommunale skattesatser fra 27 til 28 % forventes at betyde et årligt merprovenu på ca. 8 mio. kr. for Kommune Kujalleq og godt 17 mio. kr. Qaasuitsup Kommunia. Forhøjelsen af de kommunale skattesatser forventes i kombination med gennemførelse af besparelser i disse

kommuner, at være tilstrækkelig til at skabe en holdbar forbedring af disse kommuners økonomi på kort sigt.

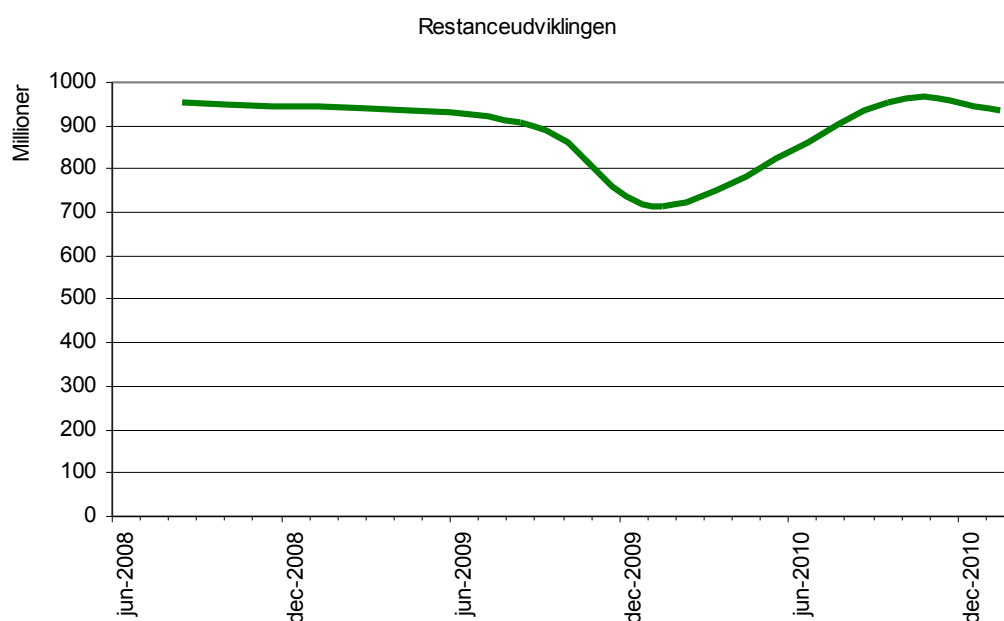
Både Kommune Kujalleq og Qaasuitsup Kommunia har over en længere årrække oplevet en nedgang i deres befolkningstal, mens Qeqqata Kommunia og specielt Kommuneqarik Sermersooq omvendt har haft en stigning i deres befolkningstal. Nedgangen i befolkningstallene i Kommune Kujalleq og Qaasuitsup Kommunia forringer disse kommuners indtægtsgrundlag. På den baggrund er det nødvendigt, at Kommune Kujalleq og Qaasuitsup Kommunia tager beslutninger med henblik på at tilpasse deres serviceapparat til nedgangen i befolkningstallet.

Som Skatte- og Velfærdskommissionen beskrev sidste forår er status quo ikke en mulighed, og hvis de kommunale serviceapparater ikke tilpasses vil der mangle et væsentligt bidrag til at løse den finanspolitiske klemme, som beskrevet i afsnit 1.1. Naalakkersuisut forventer at løsningen af disse særlige udfordringer vil blive et tema i forbindelse med bloktilskudsforhandlingerne med kommunerne.

Restanceudviklingen

Likviditeten både i Landskassen og i de kommunale kasser er generelt under pres. Dette pres forstærkes af borgernes restancer til det offentlige, der samlet er på ca. 937 mio. kr. Restancerne fordeler sig med ca. 440 mio. kr. til Selvstyret og ca. 402 mio. kr. til kommunerne. Resten fordeler sig primært til offentligt ejede virksomheder. Se Bilag A, Tabel A4.

Figur 2. Den samlede restanceudvikling fra august 2008 til januar 2011.

Kilde: Skattestyrelsen

Den nedadgående udvikling i 2009 er udtryk for at Skattestyrelsen forbedrede inddrivelsen af indeholdte A-skatter. Til gengæld er der en foruroligende udvikling for så vidt angår gælden til de grønlandske kommuner, hvilket slår igennem i 2010.

De kommunale krav indgår i øjeblikket i et sådant antal, at intet pantefogedretligt system kan følge med i håndteringen af dem, når borgernes retssikkerhedsgarantier skal iagttages.

De kommunale krav er især underholdningsbidrag, betaling for børn anbragt udenfor hjemmet samt hjælp med tilbagebetalingspligt. En stor del af de kommunale krav vedrører ganske små beløb, for eksempel renovationsregninger der udgør 25 % af sagerne, men beløbsmæssigt kun udgør 2 % af de samlede restancer.

Problemet med det store antal af sager, der hver især kun vedrører ganske små beløb, er at de som udgangspunkt kræver de samme administrative ressourcer at håndtere.

For at kunne bruge Inddrivelsesmyndighedens ressourcer mere målrettet er Skattestyrelsen gået i gang med at kortlægge hvor der overhovedet er potentielle inddrivelsesmuligheder. Skattestyrelsen har i forbindelse med Skatte- og Velfærdskommissionens arbejde foretaget en række særkørsler, hvor restancerne er sammenholdt med de enkelte restanters indkomster. Ud fra disse særkørsler vurderes det, at op mod 80 % af underholdsbidragene, betaling for børn anbragt udenfor hjemmet samt hjælp med tilbagebetalingspligt må anses for uerholdelige.

På denne baggrund må det konstateres, at en del restancer skyldes borgernes manglende betalingsevne. Men udviklingen indenfor bl.a. de kommunale restancer på renovation, hvor den enkelte restance er ca. 240 kr. er snarere et udtryk for manglende betalingsvilje.

Som et skridt til at imødegå udviklingen, vil Naalakkersuisut på forårssamlingen 2011 fremsætte et lovforslag, der giver det offentlige mulighed for direkte at kræve, at betaling for en række offentlige serviceydelser (renovations-, skorstensfejnings- og daginstitutionsbetaling med videre) kan kræves tilmeldt til Betalingservice. Dette tiltag forventes at løse noget af problemet, men kan ikke eliminere det helt.

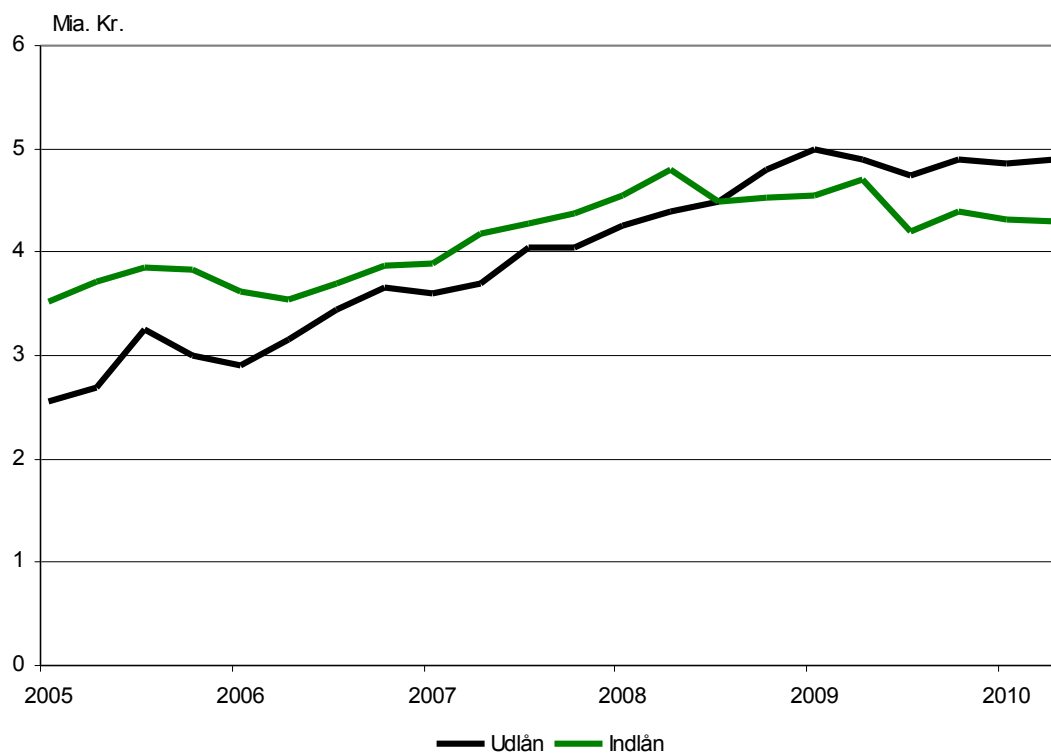
1.3 Samfundets gældsætning

Informationer baseret på 1) lån og indestående i pengeinstitutter i Grønland, Færøerne og Danmark, 2) lån ydet af realkreditinstitutter i Danmark, 3) de offentligt ejede selskabers gæld og 4) den offentlige sektors gæld giver et entydigt billede af, at samfundets samlede gældsætning er stigende.

Lån og bankindeståender

Figur 3 viser indskud fra og udlån til husholdninger, virksomheder og offentlig sektor i Grønland fra pengeinstitutter i Kongeriget. Der ses et markant omsving fra nettoindskud til nettogæld i løbet af de seneste år som følge af stigende låntagning frem til 2009 og vigende indlån i en lidt længere periode. I 2005 havde borgere og virksomheder og det offentlige et nettoindskud i pengeinstitutter på næsten 1 mia. kr. I juni 2010 var det vendt til en nettogæld på næsten 650 mio. kr.

Figur 3. Grønlandske, Færøske og Danske pengeinstitutters udlån og indlån fra Grønland.

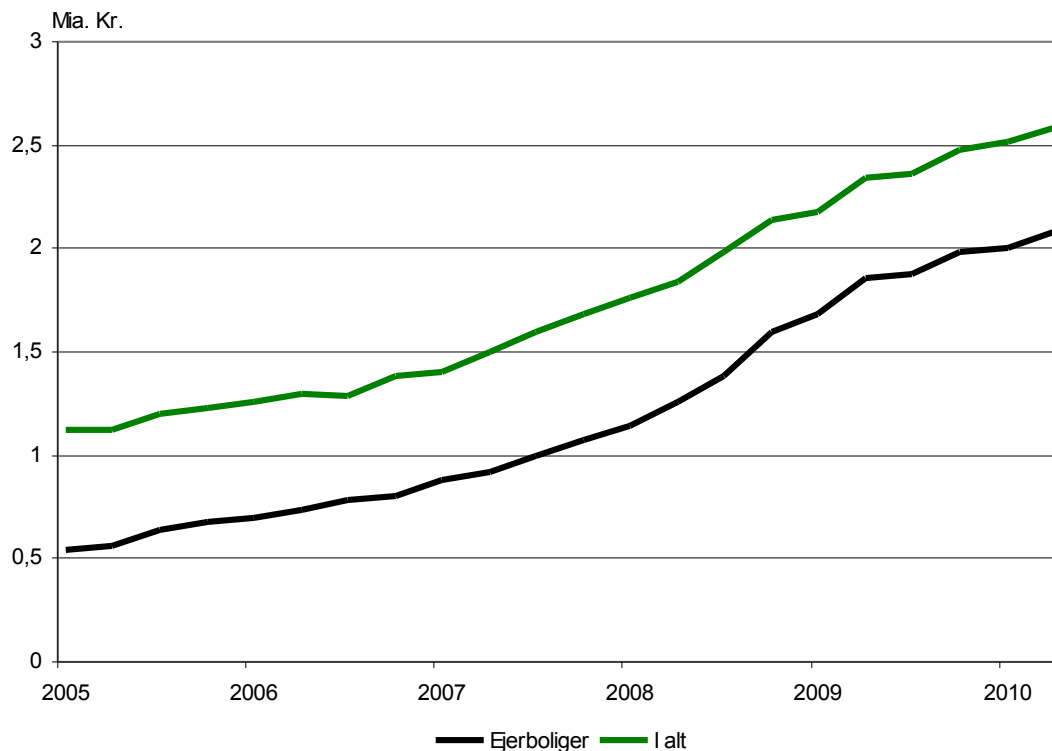

Anm.: Tallene er opgjort ekskl. Udlån og indlån med MFier. Sidste observation er 2. kvartal 2010.
Kilde: Økonomisk Råds Rapport, 2010 / Danmarks Nationalbank.

Lån i realkreditinstitutter

Samtidig er låntagningen i realkreditinstitutterne taget betydeligt til, jf. figur 4. Det drejer sig især om lån til ejerboliger, overvejende de såkaldt 20/20/60-boliger, hvor selvstyret finansierer 20 pct., kommunen andre 20 pct., og 60 pct. finansieres af ejeren, typisk via realkreditlån. De udestående realkreditlån er steget med mere end 1,4 mia. kr. til lidt over 2,5 mia. kr. fra begyndelsen af 2005 til juni 2010, men tilvæksten bøjede dog tydeligt af i løbet af 2009. Det stemmer i hovedtræk med, at antallet af færdigbyggede boliger i 2009 var lavere end i 2007 og 2008.

Figur 4. Danske realkreditinstitutioners udlån til Grønland fordelt på ejendomskategori.

Anm.: Sidste observation er 2. kvartal 2010.

Kilde: Økonomisk Råds rapport, 2010 / Finanstilsynet.

Over for penge- og realkreditinstitutionerne er gælden således steget mere end 3 mia. kr. mere end indlånene siden 2005. Gældsopbygningen afspejler i høj grad byggeri af nye ejerboliger. Hastigheden i gældsopbygningen har dog været aftagende, idet stigningen i nettogælden på 600 mio. kr. fra juni 2009 til juni 2010 var mindre end gældsopbygningen året før.

Gæld i offentligt ejede selskaber

Gælden i de helt og delvist offentligt ejede selskaber er efter en top i 2008 faldet i 2009. Gælden vil stige i de kommende år som følge af at Royal Arctic Line A/S får gennemført sit vedtagne nybygningsprogram og i takt med at Illuut A/S's igangsatte boligbyggerier bliver færdige. Desuden forventer Air Greenland at investere i nye fly og helikoptere i de kommende år, der skal fremmedfinansieres.

Om Royal Greenland A/S skal det særligt bemærkes, at selskabet i 2009 fik tilført 500 mio. kr. i alt fra Landskassen fordi gælden var blevet så stor, at långivere stillede større krav til soliditeten. Der er siden 2009 sket en konsolidering i selskabet, men igen i regnskabsåret 2009/10 er der sket en stigning på 117 mio. kr. i den rentebærende gæld. Der foretages en nøje overvågning af gældsudviklingen i selskabet for at undgå, at der igen bliver stillet krav om kapitaltilførsel fra Landskassen.

Tabel 5. Udviklingen i den nettorentebærende gæld for de offentligt ejede aktieselskaber

Nettorentebærende gæld i mio. kr.	2007	2008	2009
Air Greenland A/S	0	0	0
Royal Arctic Line A/S	0	77	0
Tele Greenland A/S	0	636	681
KNI A/S	538	621	493
Royal Greenland A/S	2.233	2.340	1.859
A/S Boligselskabet INI	0	0	0
Great Greenland A/S	9	20	24
Greenland Development A/S	0	0	0
Greenland Venture A/S	0	0	0
Grønlands Turist og Erhvervsråd A/S	0	0	0
Inuit Service Company A/S	0	0	0
NunaMinerals A/S	0	0	0
NunaOil A/S	0	0	0
I alt	2.780	3.694	3.058

Anm.: Det skal bemærkes at Illuut A/S ikke er medtaget, da selskabet endnu ikke har aflagt sit første årsregnskab.

GrønlandsBanken A/S, som selstyret ejer 13,7 % af, er heller ikke medtaget, da begrebet nettorentebærende gæld og udregningsmetoden ikke passer godt på en finansiel institution.

Kilde: Grønlands Selvstyre, Formandens Departement

Den offentlige sektors gældsætning

Gælden i den offentlige sektor, dvs. Selvstyret og kommunerne er fortsat beskeden. Selvstyret har som tidligere nævnt optaget et udlandslån på 250 mio. kr. i 2010 og forventer at optage yderligere lån på niveauet 600 mio. kr. frem til 2014.

Kommunerne har en samlet gæld på ca. 157 mio. kr. (Januar 2010)

Men det grønlandske samfund står overfor beslutninger om igangsættelse af en række projekter der kan ændre den offentlige sektors gældsætning fundamentalt. Hvorvidt projekterne realiseres afhænger bl.a. af den fremtidige udvikling i råstofefterforskningen og Alcoa-projektet samt

Transportkommissionens anbefalinger. Endelig stilles der de krav til projekter, at de skal være samfundsøkonomisk rentable og at Selvstyrets eventuelle kapitalindskud skal kunne tilbagebetales af projektet eller aktiviteter i forbindelse hermed. Projekterne som er i spil er oplistet nedenfor:

- Ny lufthavn ved Qaqortoq til erstatning for den nuværende i Narsarsuaq.
- Nye havne i Nuuk, Sisimiut og andre byer
- Forlængelse af landingsbane i Nuuk evt. som erstatning for atlantlufthavn i Kangerlussuaq
- Forlængelse af landingsbane i Ilulissat.
- Vandkraftværk ved Aasiaat og Qasiannnguit.
- Kapitalindskud i NunaOil A/S til finansiering af et evt. oliefund.
- Udbygning af infrastruktur i Maniitsoq såfremt Alcoa-værket realiseres.
- Forlængelse af søkablet fra Nuuk til Sisimiut.
- Affaldshåndteringsplan.
- Renovering og sanering af boliger

Hver især indebærer disse projekter et anseeligt mio. beløb i investeringer, og det er ikke realistisk at alle projekter hverken kan eller vil blive realiseret på en gang. Det vil være nødvendigt at foretage en prioritering der tager udgangspunkt i en samfundsøkonomisk vurdering. I den henseende vil Transportkommissionens anbefalinger indgå som et pejlemærke for de kommende anlægsinvesteringer, der skal foretages i Grønland.

Overvågning af udviklingen i samfundets samlede gæld

Siden 2005 har handelsbalanceunderskuddet i alle år været større end 1 mia. kr. og har i de seneste tre år været omkring 2 mia. kr. I den udstrækning gældsætningen afspejler øgede og rentable investeringer er det ikke nødvendigvis et problem, men det er en udvikling, der ikke kan fortsætte mange år frem i tiden, hvis modstykket især er øget forbrug, underskudsdekning eller subsidierede investeringer med et dårligt afkast.

Økonomisk Råd anbefaler derfor en overvågning af udviklingen i samfundets samlede gæld, herunder også i de offentligt ejede aktieselskaber. En stigning i nettogælden i den offentlige sektor og de offentligt ejede selskaber kan kun overvejes, hvis stigningen modsvares af erhvervelse af kommercielt rentable aktiver.

Naalakkersuisut vil adressere disse anbefalinger. Til EM2011 vil der foreligge en redegørelse om offentligt ejede selskaber. I denne vil man bl.a. anbefale operationelle mål for de offentligt ejede selskabers gæld og soliditet.

Den offentlige sektors gældsudvikling er isoleret betragtet fortsat beskeden. EU's stabilitetspagt anbefaler, at den samlede offentlige gæld ikke overskrider 60 % af BNP. Det svarer i Grønland i

2009 til, at der i den offentlige sektor ikke bør optages gæld for mere end 60 % af 12 mia. kr., hvilket svarer til 7,2 mia. kr.

Men den grønlandske økonomi adskiller sig på væsentlige punkter fra landenes i EU. Særligt fordi de offentligt ejede selskaber udgør en stor andel af den samlede økonomi. På den baggrund kan man ikke direkte overføre EU's stabilitetspagts anbefalinger til også at være gældende for Grønland.

I det Grønland står overfor potentielt store infrastruktur og anlægsinvesteringer, der indebærer behov for fremmedfinansiering agter Naalakkersuisut at igangsætte arbejdet med en egentlig anlægs- og investeringsstrategi, der indbefatter indhentning af ekstern og international rådgivning om et bæredygtigt niveau for Grønlands samlede gældssætning.

2. Udfordringerne for velfærdssamfundet

Det grønlandske velfærdssamfund er karakteriseret ved at alle sikres adgang til sundhed, uddannelse og social sikring. Udgifterne hertil udgør mere end halvdelen af Landskassens samlede omkostninger. Hertil skal lægges de kommunale omkostninger.

I de næste 10 år er det Økonomisk Råds vurdering, at de samlede udgifter på velfærdssamfundets basisydelser vil være stabile og udvise et mindre fald i forhold til BNP pga. den demografiske udvikling.

Men udgangspunktet for efterspørgslen på velfærdsydelser i Grønland er udfordret. Der er mange mennesker i dette samfund som af den ene eller den anden grund må forsørges af velfærdssamfundet selvom de ikke er pensionister. Der er mange som ikke får et tilstrækkeligt godt fundament i folkeskolen og som bl.a. derfor ikke får en kompetencegivende uddannelse. Og Grønland oplever i disse år en stigning i livsstilsrelaterede sygdomme, der udfordrer sundhedsvæsenet.

2.1 Sundhed

En af de største udfordringer i forhold til at sikre langsigtet økonomisk holdbarhed er sundhedsområdet. Sundhedsvæsenet har i de senere år været udfordret økonomisk, og udgiftspreset er stigende. De tildelte bevillinger har måttet suppleres ved tillægsbevillinger. Dette var også tilfældet i 2010, hvor der i alt blev givet 47,1 mio. kr. i tillægsbevilling.

Deloitte gennemførte en økonomi- og strukturanalyse af det grønlandske sundhedsvæsen i 2010. Analysen konstaterede, at der må forventes et betydeligt pres på udgifterne de kommende 5-10 år. Demografien vil isoleret øge aktiviteten med ca. 10 pct. frem til 2020, og samlet er det sandsynligt, at der årligt vil skulle omprioriteres 20-30 mio. kr. til fordel for sundhedsområdet for at følge med udviklingen i behandlingsmuligheder og øget efterspørgsel.

Samtidig påpeger Deloitte, at der er et effektiviseringspotentiale på ca. 10 %, hvilket for Dronning Ingrid's Hospital og regionerne vil betyde en samlet effektivisering på omkring 70 mio. kr. Denne effektiviseringsgevinst kan hentes ved at øge produktionen i det nuværende system indenfor de nuværende rammer, men kan ikke anvendes til at finansiere nye tiltag på grund af den forventede aktivitetsstigning på sundhedsområdet. Der er igangsat et arbejde med at optimere og effektivisere patientforløbene. Det er dog nødvendigt, at gevinsterne høstes for at medvirke til en begrænsning af gabet mellem de offentlige indtægter og udgifter frem mod 2040.

Sundhedsreformen - Strukturtilpasning

Der er i Sundhedsreformen sat fokus på en tilpasning af Sundhedsvæsenets struktur hvilket betyder, at de nuværende 16 sundhedsdistrikter ændres til 5 regioner. Reformen indebærer en nødvendig modernisering af den nuværende 83 år gamle struktur, som skal tilpasses til de udfordringer, som Sundhedsvæsenet står over for i dag. Visionen er et decentralt og borgernært sundhedsvæsen.

Telemedicin vil spille en vigtig rolle i form af en forbedret adgang til sundhedsvæsenets ydelser, ikke mindst i de geografiske yderområder, fx. i forbindelse med den primære visitation og diagnosticering af patienter.

Reformen har til hensigt at regionalisere de administrative og ledelsesmæssige opgaver, således at antallet af administrative enheder og ledere reduceres. Dette vil sikre en mere effektiv udnyttelse af ressourcerne samtidig med, at der frigøres ressourcer til det kliniske arbejde, som skaber Sundhedsvæsenets kerneydelser.

Reformen åbner mulighed for et opgør med den historiske budgetlægning og skaber et økonomisk råderum for ledelsen ved at kunne omfordele eller omprioritere uudnyttede ressourcer fra en enhed til en anden enhed eller fra et indsatsområde til et andet.

Der lægges op til, at Regionssygehuset skal have højere specialiserede fagpersoner, der sikrer supervision, vidensdeling og tilsyn med de sundhedsydelser, der varetages på sundhedscentrene af mindre specialiserede og lokalt uddannede fagpersoner. Dette vil sikre mere ensartede og kvalitetsfyldte sundhedstilbud til borgeren uanset bosted, ligesom det vil give flere borgere adgang til eksempelvis fysioterapi mm.

Rekruttering til større enheder har vist sig at være nemmere. Større enheder giver mulighed for at modtage læger og andet sundhedsfagligt personale i uddannelse, ligesom sårbarheden over for vakancer mindskes i de større enheder.

Digitalisering

I de kommende år vil det kræve yderligere investeringer i de hurtigt udviklende teknologier på området. Det næste teknologiske skridt er implementeringen af en elektronisk patientjournal (EPJ). EPJ skal sikre hurtig adgang til alle relevante patientdata på tværs af regionerne, dvs. opdateret information om forløbsstatus, ventetider mm. EPJ skal medvirke til at optimere Sundhedsvæsenets samlede ressourceudnyttelse og danne grundlag for den fremtidige ledelsesinformation.

Økonomistyringen

Der vil blive igangsat en række initiativer til at sikre en pålidelig og overskuelig økonomistyring – centralt som decentralt. Et vigtigt element i forbindelse hermed er at sikre pålidelige data og styrke den økonomiske planlægning og budgetoverholdelse gennem såkaldte dialogaftaler med de enkelte enheder.

Uddannelse

Sundhedsvæsenet har fremadrettet behov for en række uddannelsesinitiativer, der kan understøtte Sundhedsreformen, og som kan give Sundhedsvæsenets medarbejdere med en lang eller mellemlang videregående uddannelse, en bredere kompetenceprofil. Her tænkes specifikt på den Lægelige videreuddannelse, Diplomuddannelse i arktisk specialsygepleje, Diplomuddannelse i grønlandsk medicin og sygeplejersker/ jordemødre med dobbeltkompetencer.

I fremtiden må det forventes, at der i højere grad må arbejdes med opgaveglidning mellem læger og sygeplejersker som følge af den ændrede organisatoriske struktur.

Forebyggelse og livsstilssygdomme

Befolkningsundersøgelser dokumenterer markante ændringer og fremtidige udfordringer med hensyn til befolkningens livsstil og helbredsforhold. Kost, rygning, alkohol, manglende fysisk aktivitet, står bag størstedelen af sundhedsproblemerne i Grønland, herunder diabetes, hjertekarsygdomme, overvægt, kræft, rygelunger, seksuelle overgreb og vold.

Folkesundhed, sundhedsfremme og forebyggelse, som er beskrevet i Inuuneritta skal prioriteres højt og være en integreret del af såvel det primære som det sekundære sundhedsvæsen, bl.a. i form af livsstilsambulatorier på landets sygehuse og sundhedscentre.

Alkoholbehandling

Departementet for Sundhed afholdte i 2010 et alkoholseminar. Ved dette seminar var der enighed mellem kommunerne og departementet om, at den samlede indsats på området skulle koordineres af kommunernes socialforvaltninger og tilrettelægges i tæt samarbejde med Sundhedsvæsenet. Der skal etableres et kommunalt visitationssystem, som kan motivere samt visitere personer med alkoholproblemer til behandling.

Der er efterfølgende nedsat en projektgruppe, der i 2011 bl.a. skal arbejde videre med mulige behandlingstilbud. Gruppen skal endvidere beskæftige sig med efter- og familiebehandlingsmuligheder samt uddannelse af visitatorer og misbrugsbehandlere.

Øget fokus på sygdomsområder

Tuberkulose vil fortsat være et problem i Grønland i de kommende år; men forekomsten kan potentielt reduceres væsentlig. I 2010 var antallet af Tuberkulose tilfælde 114 mod 63 i 2009. Der vil være behov for en målrettet og prioriteret indsats over en periode på 5-10 år. Landslægeembedet fremlægger medio 2011 et forslag til revideret strategiplan.

Kræft er i en hyppig dødsårsag og optræder ofte hos mennesker, der er i den erhvervsaktive alder. Ved hjælp af forebyggende undersøgelser og rådgivning om faresignaler kan man ved en lang række kræftformer reducere dødeligheden. Naalakkersuisut vil fremlægge en redegørelse på kræftområdet i efteråret 2011 og en egentlig kræftplan i 2013.

Ved forårssamlingen 2010 blev "Psykiatriredegørelsen 2010" fremlagt. Denne indeholder en lang række anbefalinger. Der pågår i øjeblikket et arbejde omkring implementering af disse anbefalinger. Ved efterårssamlingen i 2010 blev Naalakkersuisut pålagt at påbegynde en udredning af demens og fremkomme med en handlingsplan for området. Dette arbejde opstartes i øjeblikket. Det forventes, at planen vil munde ud i en række anbefalinger på samme vis som psykiatri/ og pædiatriredegørelsen.

2.2 Børn og Unge

Børnene i Grønland fortjener en særlig opmærksomhed, da alt for mange har en vanskelig barndom. Vanskelige vilkår under opvæksten øger risikoen for at børnene ikke evner at få en uddannelse. Det øger risikoen for at de alt for tidligt må trække på velfærdssamfundets sociale ydelser ligesom det øger risikoen for, at de alt for tidligt må trække på sundhedsvæsenets ydelser. Det kan vi ikke leve med menneskeligt. Men samfundsøkonomisk er det heller ikke bæredygtigt, at vores vigtigste ressource bliver en udgift frem for at bidrage til holdbarhed. Skal den langsigtede finanspolitiske klemme løses, kræver det, at der sættes ind allerede i starten af de udsatte børns liv.

Naalakkersuisut har på den baggrund igangsat udarbejdelsen af en helhedsorienteret og tværgående børne- og ungestrategi, som skal tegne de overordnede målsætninger og udviklingen på børne- og ungeområdet 10-15 år frem. Børne- og ungestrategien udarbejdes i et samarbejde mellem Naalakkersuisut og Kanukoka. Arbejdet er påbegyndt i 2010 og vil fortsætte i 2011, hvor børne- og ungestrategien vil blive forelagt Inatsisartut på efterårssamlingen.

Den særlige indsats på børne- og ungeområdet

For at skabe langsigtede og bæredygtige forbedringer på børne- og ungeområdet, er det fundamentalt, at der er et tværfagligt samarbejde mellem kommuner, organisationer og Selvstyret. Den kommende børne- og ungestrategi skal være med til at sikre en sådan udvikling. Børne- og ungestrategien forventes endvidere i sammenspil med Skatte- og Velfærdskommissionens anbefalinger at blive et vigtigt redskab til at imødekomme de udfordringer, der er på børne- og ungeområdet i de kommende år.

En af de helt store udfordringer for indsatser på børne- og området er rekruttering og fastholdelse af personale. Der er derfor et stort og presserende behov for, at der arbejdes generelt med personalesituationen på børne- og ungeområdet. Dette vil derfor også være et vigtigt indsatsområde i børne- og ungestrategien.

Et andet vigtigt indsatsområde i børne- og ungestrategien er den tidlige indsats. Tidlig indsats er til stadighed en vigtig forudsætning for at kunne realisere målsætningerne om at skabe en bedre udvikling og trivsel for flere børn, og derigennem opnå at børn og unge vokser op og bliver en del af arbejdsmarkedet.

Socialpolitikken har de seneste år været fokuseret på at opbygge projekter omkring tidlig indsats og familieorienterede indsatser. Dette har synliggjort behovet for tidligere anbringelser og støtte til familierne i at varetage forældrerollen, hvilket vil være vigtige udviklingsområder i de kommende år.

Sundhedsvæsenet spiller også en rolle i forbedringen af de sociale forhold for børn og unge. Jordemødre, sundhedsplejersker og læger møder alle familier og gennemfører screeningsprogrammer, som giver mulighed for at afdække forhold i familierne, hvor der kan være tidlige tegn på omsorgssvigt eller fejludvikling hos børn. Sundheds- og Socialvæsenets forebyggende indsats på alle forebyggelsesniveauer og den delvise integrering med skolevæsenet og det sociale system kan med fordel udbygges, så den tidlige indsats, specielt overfor de mest udsatte børn, styrkes.

For at sikre bedre anbringelsesmuligheder for udsatte børn, er et vigtigt tiltag oprettelsen af et spædbørnshjem i 2011. Dette skal sikre en tidlig indsats for spædbørn, der har behov for anbringelse uden forældre, samt spædbørn der anbringes sammen med forælder/forældre med behov for vurdering og udvikling af forældreevnen.

Derudover skal familieplejeområdet styrkes yderligere, blandt andet med opkvalificering af plejefamilier og støtte til kommunerne omkring anbringelser i plejefamilier. Hertil kommer, at der er igangsat en udredning af døgninstitutionsområdet, hvis resultat foreligger i 2011. Resultaterne af undersøgelsen vil indgå i en fortsat udvikling og tilpasning af døgninstitutionsområdet, således at institutionerne står bedst muligt rustet til at matche de anbragte børn, unge og handicappedes behov.

Derudover skal der fortsat ske en målrettet indsats overfor børn, unge og familier. Det er blandt andet intentionen, at familiecentrene skal styrkes og udvikles, så de kan spille en større og mere central rolle i forhold til de familieorienterede indsatser, herunder indsatser for bygder og mindre byer.

Indsatsen for at forebygge og behandle seksuelle overgreb fortsættes. Dette vil blandt andet ske ved etableringen af et børnehus i Nuuk i starten af 2011, som vil være et sted, hvor børn, der har været udsat for seksuelle krænkelser, kan modtage et sammenhængende udrednings- og behandlingsforløb.

Samtidig vil indsatsen i børnehuset have en forebyggende karakter således, at ”ofrene” ikke på et senere tidspunkt selv optræder som krænkere. Desuden forventes børnehuset at skulle spille en central rolle i de kommende år, som videnscenter for opsamling og videreformidling af viden på området. Det er intentionen, at der længere sigt skal dannes flere børnehuse på tværs af landet.

Styrkelse af børn og unges rettigheder

I 2011 igangsættes en revision af børne- og ungelovgivningen, som herefter vil skulle implementeres. Et vigtigt element heri er, at børn og unges rettigheder styrkes. Med implementeringen af den nye lovgivning forventes det, at der skabes et bedre fundament for kommunernes indsatser, f.eks. med klarere vejledninger og standarder for arbejdet med børn og familier.

Det er endvidere intentionen, at etableringen af et uvildigt børne- og ungeorgan med en børnetalsmand samt et børneråd vil kunne sikre et vedvarende fokus på børns vilkår og rettigheder samt tale deres sag. Børne- og ungeorganet vil endvidere have en rådgivende funktion og fremkomme med viden og anbefalinger til Selvstyret, kommunerne, organisationer og borgerne på børne- og ungeområdet. Dette organ forventes i fremtiden at udfylde rollen som børnenes og borgernes vagthund og bidrage til at stille skarpere ind på børn og unges rettigheder.

Som led i styrkelsen af børn og unges rettigheder vil der i de kommende år blive arbejdet målrettet med holdningsbearbejdelse og socialt ansvar. Dette arbejde skal foregå i et formaliseret samarbejde med frivillige organisationer, og ved at fastlægge et program for holdningsbearbejdelse og socialt ansvar. Samarbejdet mellem Naalakkersuisut og borgmestrene omkring ”at løfte i flok” og samarbejdet med UNICEF vil spille en væsentlig rolle i dette arbejde.

Socialvæsenet - Strukturovervågning

Der er aktuelt en udtalt mangel på viden og data på børne- og ungeområdet om hvilke indsatser, der virker. I forhold til de økonomiske og personalemæssige udfordringer er det afgørende, at der sker en optimering af kapacitetsudnyttelsen på børne- og ungeområdet, og at der i videst muligt omfang sættes målrettet på tiltag, der har en dokumenteret virkning.

For at sikre bæredygtige indsatser er det afgørende, at der hurtigst muligt etableres en systematisk indsamling af viden og data på børne- og ungeområdet.

På nuværende tidspunkt er der fokus på at indhente data omkring anbragte børn og følge op på de landsdækkende undersøgelser HBSC og Unges Trivsel, hvis resultater foreligger i 2011. På lidt længere sigt skal der arbejdes med at oprette systematiske data på indsatser og resultater på hele børne- og ungeområdet. Derudover kan det overvejes, om der er områder, hvor der er brug for en større udredning lignende den, som er udført på døgninstitutionsområdet.

Fremadrettet skal der overordnet fokuseres på det tværdepartementale samarbejde for at sikre en sammenhængende indsats overfor børn og unge. Der skal endvidere ske en opfølgning på indsatserne på børne- og ungeområdet i forhold til at vurdere virkningerne af indsatserne, således at der sker en optimering af udnyttelsen af de mulige personalemæssige og økonomiske ressourcer og derigennem en markant forbedring af børn og unges vilkår.

Børne- og ungestrategien forventes at vise vejen for disse indsatsområder, og derved medvirke til, at vi i fremtiden får flere børn og unge, der udfolder deres potentiale, og bidrager til, at Grønland kan imødekomme de demografiske og økonomiske udfordringer, landet står overfor.

2.3 Uddannelsesområdet

Uddannelse og kompetenceudvikling skal ligesom børne- og ungeindsatsen styrkes for at kommende generationer i højere grad kan yde til velfærdssamfundet.

Vi bruger ca. 1/5 af de samlede offentlige udgifter på uddannelse. Men udbyttet står ikke mål med indsatsen. Det er afgørende at uddannelsessektoren bliver mere kosteffektiv. Det er nødvendigt at gøre tingene anderledes for at løse den finanspolitiske klemme.

Det skal sikres ved at langt flere skal igennem det samlede uddannelsessystem og opnå en kompetencegivende uddannelse og en tilpasning af ressourceforbruget i folkeskolen til de faldende elevtal samtidig med at kvaliteten af undervisningen øges.

Der er flere faktorer, der bevirker, at uddannelsessystemet i dag indeholder nogle blindgyder og ikke kan betegnes som værende kosteffektivt:

- For det første er mange elever ramt af, at de ikke har opnået tilstrækkelige færdigheder i fremmedsprog til at kunne blive optaget på og gennemføre ungdomsuddannelser, hvor de skal modtage undervisning på dansk eller andre fremmedsprog.
- For det andet er vejledningsindsatsen over for de unge ikke sammenhængende. Der er ikke systematiske vejlednings- og uddannelses tilbud til de unge mellem 16 og 18 år, og særligt rammes de unge i bygder og yderdistrikter af mangel på tilbud.
- For det tredje er der ganske mange parallelle brobygningstiltag, som skal bringe elever der har afsluttet folkeskolen i stand til at påbegynde en ungdomsuddannelse.
- For det fjerde er der mangel på kollegiepladser. Mange studerende, der er blevet optaget på en uddannelsesplads, har været nødsaget til at fravælge uddannelsen på grund af manglende kollegieplads.
- For det femte er der mangel på praktikpladser, og det skyldes bl.a., at konjunkturerne har medført en stagnation i antallet af virksomheder, der tilbyder praktikpladser,

2.3.1 Fra førskole, folkeskole og efterskole til et uddannelsesforløb

Det er kritisk at få gjort noget effektivt ved disse problemer, så der kan skabes et sammenhængende uddannelsessystem. Der skal gøres en indsats allerede i førskolealderen. Derfor er der blevet afviklet kurser og efteruddannelse i en række daginstitutioner med fokus på effektiv læring og udvikling. Indsatsen intensiveres fra 2011.

Et afgørende indsatsområde er folkeskolen. Økonomisk Råd kom sidste år med flere anbefalinger på folkeskoleområdet, og i den Regionale Udviklingsstrategi er folkeskolen også et fokusområde.

En stor gruppe elever forlader skolen uden tilstrækkelige kundskaber i dansk, engelsk og matematik. Grundlæggende er der tale om, at det er børn fra bygder, der har de dårligste færdigheder i de nævnte fag. Dette er et stort problem, da megen videregående uddannelse foregår på dansk. Dermed vil bygdebørnene ikke have de færdigheder, der skal til for at kunne gennemføre en uddannelse.

En undersøgelse af folkeskolen viser, at 10 % af eleverne er generelt fagligt svage, mens 20 % er fagligt stærke og kan gå videre i uddannelsessystemet. Uddannelsespladserne på Piareersarfiit er i dag optaget af de resterende 70 % af eleverne, der har behov for at forbedre sig i enkelte fag. Og på kort sigt kan en styrkelse af Piareersarfiit være med til at samle mange af de unge op, som endnu ikke er kommet i gang med en ungdomsuddannelse. Men en løsning af problemerne i folkeskolen kræver et langt og sejt træk. Målet skal være, at gruppen med de 70 % bliver så stærke, at Piareersarfiit i fremtiden kan vende tilbage til det egentlige formål, som er, at hjælpe den gruppe på arbejdsmarkedet, der mangler enkelte kundskaber for at kunne omskoles til arbejde i væksterhverv.

De problemstillinger, der er blevet adresseret under evalueringen af folkeskolen, er mangeartede og retter sig mod skoleledere, lærere og fx anvendelse af IT i undervisningen.

Efterskolerne har vist sig at have en positiv effekt i forhold til målet om at få flere unge til at gå videre i uddannelsessystemet. Erfaringer fra "Villads Villadsen" i Qasigiannnguit tyder på, at efterskoleopholdet medfører en væsentlig forøgelse af sandsynligheden for at komme i gang med en uddannelse. Således var ca. 70 % af eleverne fra årgangen 2009/2010 i gang med et uddannelsesforløb i efteråret 2010. I 2011 etableres en ny efterskole i Maniitsoq.

Erfaringerne fra efterskolerne kan indikere, at det med fordel kan overvejes om ikke folkeskoleelever tidligere skal tilbydes en tilsvarende ordning. I arbejdet med den Regionale Udviklingsstrategi indgår derfor muligheden for at etablere efterskoler i kommunerne for børn fra bygder og mindre byer fra 9. klasse. Forslaget udarbejdes i samarbejde med kommunerne og Inerisaavik, og skal medvirke til at øge kvaliteten i uddannelsen, så alle har en mulighed for videreuddannelse, uanset hvor de kommer fra. Der vil komme en redegørelse om emnet på efterårssamlingen 2011.

Det ville i lighed med skolehjem give de enkelte kommuner mulighed for at samle eleverne i større enheder, hvor der kunne sikres tilstrækkeligt med uddannede lærere og de nødvendige kompetencer for brug af IKT. Og efterskolerne vil kunne give et bedre pædagogisk tilbud for børnene end der i dag er på skolehjem, da der vil være pædagogisk opsyn døgnet rundt i modsætning til skolehjem.

Naalakkersuisut påtænker herudover en kommende reform af de gymnasiale uddannelser. Reformen forventes at træde i kraft i august 2012. Reformen skal medvirke til, at flere unge gennemfører en gymnasial uddannelse gennem øget fleksibilitet i valg af studieretninger, kulturelle og sproglige tiltag samt øget sammenhæng med erhvervslivet. Lykkes det at få flere til at gennemføre en gymnasial uddannelse vil det øge presset på kollegieområdet.

På erhvervsuddannelsesområdet er de syv brancheskoler fra 2011 overgået til at være selvstændige offentlige institutioner med egne bestyrelser. Det forventes at skolerne derved bedre kan justere uddannelserne i takt med behovet på arbejdsmarkedet. Et stort problem i forhold til eleverne på erhvervsuddannelserne er dog manglen på praktikpladser. Årsagen hertil er dels den økonomiske situation, der begrænser virksomhedernes optag af praktikanter. Men det må også erkendes, at det grønlandske samfund er for lille til at kunne rumme hele uddannelsesbehovet. Derfor kan samarbejde med udlandet om uddannelsesplaner være en løsning.

Uddannelsesindsatsen skal løbende tilpasses efterspørgslen på arbejdsmarkedet, og borgerne skal kunne modtage kvalificeret vejledning omkring deres muligheder for uddannelse, videreuddannelse eller opkvalificering. I 2011 foretages en evaluering af vejledergrunduddannelsen og

vejledningsnetværkene i Grønland. På baggrund af evalueringens anbefalinger vil Naalakkersuisut øge indsatsen for at forbedre uddannelses- og erhvervsvejledningen.

2.3.2 Uddannelsesløfte

For at kunne tilbyde flere og på sigt alle en uddannelse efter folkeskolen, er det vigtigt også at have fokus på dem, der skal løfte opgaven; alle undervisere på alle niveauer i Grønland. Naalakkersuisut har et ønske om at alle skal have og omvendt give et uddannelsesløfte, således at vore unge efter endt folkeskole alle tilbydes en uddannelsesplads og ikke, som det er tilfældet i dag, havner på ventelister på grund af mangel på kollegiepladser, praktikpladser og lignende.

Opfyldelsen af et sådant løfte afhænger i høj grad af, om uddannelsessystemet er i stand til at levere et tilstrækkeligt antal undervisere, kollegier og undervisningslokaler.

Lige fra uddannelsesplanens begyndelse har der været en stigning i antallet af kollegiepladser. Men samtidig har der været en endnu større stigning i antallet af studerende. Styregruppen for uddannelsesplanen vurderer, at der er behov for yderligere 300-400 kollegiepladser. Der er ganske vist blevet afsat midler til kollegiebyggerier i de årlige finanslove, men der har været flere forsinkelser i udbygningen, bl.a. andet på grund af spørgsmål om arealtildeling.

Der er behov for flere kollegiepladser, for at kunne optage mange flere af de 15-17-årige i uddannelsessystemet. Derfor bør der ske en forceret indsats i kollegiebyggeriet for at sikre, at antallet af kollegiepladser ikke fortsætter med at være en flaskehals i uddannelsessystemet. Dette skal ske i samarbejde med kommunerne, så det bedste grundlag for en forcering sikres.

I 2011 står udvidelserne af SPS i Ilulissat samt INUILI i Narsaq færdige med tilhørende kollegieudvidelser. Derudover er arbejdet med fase 3 på udvidelsen af GU i Nuuk påbegyndt og efter udvidelsen vil gymnasiet kunne rumme syv spor. Derudover indeholder FL 2011 en udvidelse af GU i Aasiaat, der også vil udbyde syv spor efter endt udvidelse. På det gymnasiale område udbyder man, efter de nævnte udvidelser, samt de i 2010 oprettede to GU-spor ved Bygge- og Anlægsskolen i Sisimiut, i alt 23 spor, hvilket giver plads til et optag på 552 elever pr. år. Det svarer til ca. 60 % af en årgang, hvorfor det må konkluderes, at på det gymnasiale område er kapaciteten i forhold til undervisningslokaler på sigt stor nok.

Der er behov for at få en plan for anlæg på såvel folkeskole som kollegieområdet. Herunder nævnte mulighed for etablering af efterskoler.

Skal vores uddannelsessystem være mere kosteffektivt kræver det med andre ord, at flere gennemfører folkeskolen med kompetencer, der giver dem mulighed for at uddanne sig videre. Det kræver nytænkning og en forbedring af logistikken i uddannelserne. Større undervisningsmiljøer og

anvendelse af IKT i undervisningen overalt vil kunne bidrage til forbedre rammerne for den pædagogiske indsats og højne den faglige kvalitet i undervisningen.

3. Finansieringen af det grønlandske velfærdssamfund

Såvel børne- og ungeindsatsen som en styrkelse af uddannelses- og arbejdsmarkedsområderne vil forbedre den finanspolitiske holdbarhed. Det vil betyde at det bliver muligt for en større andel af kommende generationer at forsørge sig selv og bidrage positivt til samfundsøkonomien end tilfældet er i dag. Men der skal mere til. Finansieringskilderne skal også revurderes. Finansieringen af det grønlandske velfærdssamfund sikres ved følgende 3 indtægtskilder:

- Bloktilskuddet fra Danmark
- EU aftalen
- Skatter og afgifter

Bloktilskuddet fra Danmark er fastsat ved Selvstyreloven og udbetales som et fast beløb, der følger den danske pris- og lønudvikling. I 2010 udgjorde det 3,5 mia. kr.

EU aftalen løber til og med 2013. Der skal forhandles en ny aftale, og det er forventningen, at Grønland fortsat vil opretholde en politisk og økonomisk aftale med EU. Aftalen indebærer at Grønland modtager op til 25 mio. euro årligt (ca. 200 mio. kr. i 2004-priser) på uddannelsesområdet. Hertil er der en aftale om fiskeri der giver ca. 14 mio. euro årligt. (ca. 105 mio. kr.) I nedenstående er det kun uddannelsesaftalen der behandles.

Skatter og afgifter udgør en væsentlig del af indtægtsgrundlaget og vil fremadrettet være den væsentligste kilde til finansieringen af det grønlandske velfærdssamfund. Det nuværende skatte- og afgiftssystem vurderes ikke at kunne sikre den fremadrettede finansiering af velfærdssamfundet på en hensigtsmæssig måde. Skatte- og velfærdscommissionen har i deres diskussionsoplæg fra foråret 2010 peget på at skatte- og afgiftssystemet bør indrettes på en sådan måde, at den motiverer til arbejde, da en høj beskatning af arbejdsindkomst risikerer at mindske incitamentet til at arbejde.

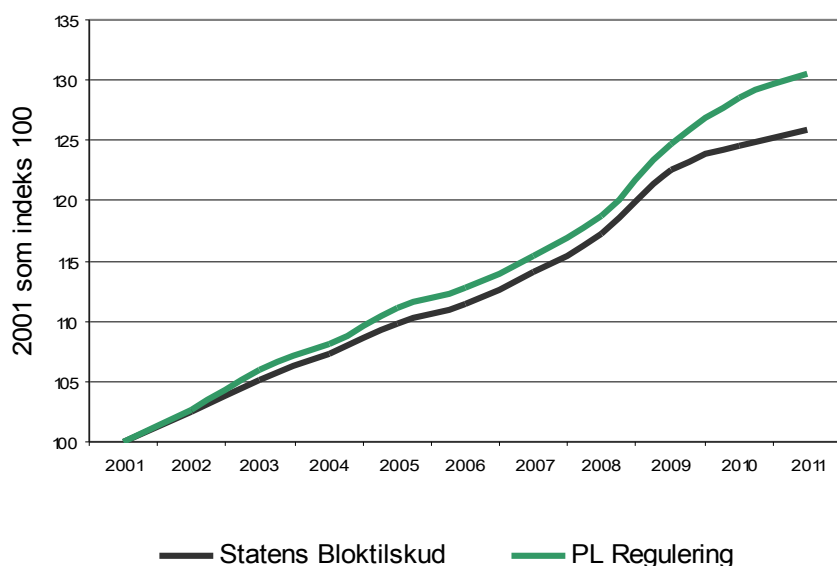
Skatte- og Velfærdscommissionens endelige anbefalinger vil udgøre et væsentligt beslutningsgrundlag når der skal træffes afgørelse om indretningen af et robust skatte- og afgiftssystem, der kan finansiere vores velfærdssamfund også om 30 år.

Bloktilskuddet fra Danmark

Bloktilskuddet udgjorde i 2010 3,5 mia. kr. Reguleringen af bloktilskuddet følger den danske pris- og lønudvikling. Dette betyder, at hvis den grønlandske pris- og lønudvikling er højere end den danske udhules værdien af bloktilskuddet.

Pris- og lønudviklingen i Danmark hhv. Grønland gennem det seneste årti fremgår af nedenstående figur. Af figuren fremgår det, at den grønlandske pris og lønudvikling har været højere end den danske. Dette betyder konkret, at værdien af bloktilskuddet i 2010 og i 2011 er udhulet med hhv. 50 mio. kr. og 16 mio. kr.

Figur 5. Udviklingen i den grønlandske pris- og lønudvikling i forhold til statens bloktilskud.

Kilde: Departementet for Finanser.

Det er derfor en vigtig økonomisk parameter og sikre, at den grønlandske pris- og lønudvikling så vidt muligt ligger under den danske for ikke at få udhulet værdien af bloktilskuddet.

Et element i denne sammenhæng er at sikre at lønudviklingen i samfundet er konkurrencedygtig og ikke alene tager hensyn til lønudviklingen i Danmark men også afspejler reelle effektivitetsforbedringer.

Selvstyret varetager på vegne af den offentlige sektor i Grønland alle overenskomstforhandlinger. For at sikre at lønudviklingen i hele samfundet er balanceret er det vigtigt, at den offentlige og den private sektor i Grønland herunder de offentligt ejede selskaber i Grønland synkroniserer lønudviklingen. Naalakkersuisut vil derfor forstærke samarbejdet med den private sektor for at sikre en synkroniseret lønudvikling.

I 2009 opnåede fagbevægelserne i Grønland historisk høje overenskomster inspireret af flere års højkonjunktur ikke alene i Grønland men også i Danmark. I 2010 er overenskomstresultaterne reduceret, og fremadrettet er det Naalakkersuisuts forventning at overenskomstresultaterne vil reduceres yderligere. Udgangspunktet er en udfordret konkurrencekraft og særdeles lave forventninger til lønudviklingen i Danmark.

Samtidig er der behov for at igangsætte et arbejde med henblik på en forenkling af de offentlige overenskomster ligesom det er et mål at indgå længerevarende overenskomster. Hensigten er at sikre en udvikling i retning af at færre og færre ressourcer skal anvendes til den daglige administration af overenskomsterne. Flere af overenskomsterne har gennem flere års knopskydning udviklet sig til komplicerede aftaler med udfordrende fortolkningsmuligheder, der beslaglægger flere og flere administrative ressourcer. Naalakkersuisut vil derfor tage initiativ til møderækker med de faglige organisationer om disse forhold.

EU aftalen (Partnerskabsaftalen)

Grønlands partnerskabsaftale med EU medfører, at Selvstyret hvert år på uddannelsesområdet modtager et beløb svarende til ca. 200 mio. kr. (ca. 25 mio. Euro). Partnerskabsaftalen er indgået i 2006, og løber frem til 2013. I 2012 skal forhandles om en forlængelse. Midlerne skal anvendes til uddannelse, og udgør ca. halvdelen af finansieringen af den særlige uddannelsesindsats.

For at modtage disse midler skal Grønland opfylde en række betingelser, såsom stabil finanspolitik, ingen korruption og fremskridt på uddannelsesområdet. Med andre ord vil EU sikre sig, at pengene havner i de rigtige hænder og bruges bedst muligt.

De 200 mio. kr. til uddannelse er opdelt i en fast andel på 80 % af beløbet, og en variabel på 20 %. EU vurderer hvert år hvorvidt Selvstyret lever op til de fastsatte betingelser, og reducerer i den variable del såfremt ikke alle betingelser er opfyldt fuldstændigt. Således blev den variable andel reduceret med en fjerdedel i 2010.

Skatter- og afgifter

De løbende afregninger af personskatter har i 2010 udvist en vækst på ca. 5,8 % i forhold til 2009. Hovedparten af væksten har ligesom de foregående år været koncentreret omkring Kommuneqarfik Sermersooq (Nuuk By) og i mindre grad i Qaasuitsup Kommunia. Det vurderes at væksten i Qaasuitsup Kommunia primært skal tilskrives de afledte effekter af olieeftersøgningen i sommeren 2010.

For 2011 forventes en beskeden positiv udvikling i personskatter i forhold til 2010.

Indtægter fra indførselsafgifterne er i 2010 faldet med ca. 12,0 mio. kr. i forhold til 2009. Indtægter fra indførselsafgifter de kommende år vurderes i bedste fald at være stagnerende og i værste fald, på trods af forventning om øgede indtægter som følge af forbuddet mod toldfri indførsel ved indrejse fra 2011, at vise en faldende tendens. Især som følge af et mindre provenu fra tobaksvarer, idet det må forventes at den tendens som er set i den vestlige verden med færre og færre der ryger også vil slå igennem i Grønland.

Samlet set forventes kun en relativt beskeden vækst i indtægterne fra skatter og afgifter i 2011 og årene frem. Landskassens indtægter er under pres, og det vil næppe være muligt at øge de nuværende indtægter markant ved de traditionelle virkemidler, såsom personskatter og indførselsafgifter på alkohol og tobak. Skal Landskassens indtægter øges markant skal beskatningsgrundlaget i Grønland udvides så den dækker en bredere del af den økonomiske aktivitet.

4. Strukturreformer

Økonomisk Råd påpeger, at vi som nation står over for store udfordringer med fortsat at finansiere det grønlandske velfærdssamfund. Økonomisk Råd peger udover 1) udbredelse af beskatningsgrundlaget i Grønland til bredere dele af den økonomiske aktivitet, 2) styring og prioritering af udgiftssiden på 3) strukturreformer, der sigter på større arbejdsudbud og selvforsørgelse blandt personer i de erhvervsaktive aldre.

Med andre ord skal strukturreformer sikre, at en større andel af befolkningen får grundlaget for at forsørge sig selv. Dette sker ved koordinerede reformer på en række områder, så som erhvervsstrukturen, uddannelses- og arbejdsmarkedsområdet, det sociale område, herunder børn og unge – samt på at sikre at beskatningsgrundlaget i Grønland dækker bredere dele af den økonomiske aktivitet.

Naalakkersuisut vil samtidig søge at opnå en fælles forståelse for, at der er en indbyrdes sammenhæng mellem ovennævnte indsatser. Tiden for snævert at forfølge særinteresser bør derfor vige til fordel for ønsket om en mere bæredygtig udvikling, og for hvad der tjener det grønlandske samfund bedst samlet set.

Naalakkersuisut ønsker, at der på disse væsentlige områder så vidt muligt opnås en bred politisk opbakning i Inatsisartut. De nødvendige omstillinger er omfattende, og det vil typisk tage år, før de store gevinster herved for alvor blive tydelige. Herunder er det ikke mindst vigtigt, at Selvstyret får et godt og konstruktivt samarbejde med kommunerne og mellem den offentlige og private sektor, når de politiske beslutninger skal tages og føres ud i livet.

Strukturovervågning

For at sikre at de strukturelle ændringer har den ønskede effekt vil Naalakkersuisut tage initiativ til at gennemføre en forløbsanalyse, der har til hensigt at indeholde beskrivelse af, hvordan en årgang af personer fra afgangsklasserne fra folkeskolen bevæger sig gennem tiden med hensyn til uddannelse, arbejde eller sociale systemer.

Målet er udover at få adgang til væsentlige data på det pågældende område at indhøste erfaringer med hensyn til datatilgængelighed, metode og for at kunne videreudvikle dette. Erfaringerne skal efterfølgende bruges til at etablere strukturovervågning på andre nøgleområder.

4.1 Modernisering af den offentlige sektor

En velfungerende og tilpasningsdygtig offentlig sektor er en forudsætning for at opretholde et velfærdssamfund.

Der stilles nye og ændrede krav til den offentlige sektor som følge af de kommende store ændringer i befolkningens alderssammensætning og det stigende behov for at sikre et mere velfungerende og rummeligt arbejdsmarked for at få udnyttet landets store erhvervsmæssige potentialer og dermed kunne finansiere velfærdsydelser til landets borgere.

Det betyder, at skal der være råd til velfærd om 30 år, skal vi turde nytænke i indretningen af den offentlige sektor. Både i forhold til arbejdsdelingen mellem Selvstyret og kommunerne henholdsvis mellem den offentlige og private sektor. Dette har der været peget på og fundet bred politisk opbakning til både i forbindelse med den grønlandske Selvstyrekommissionens betænkning og i forbindelse med vedtagelsen af strukturreformen.

Der er allerede gennemført tiltag i retning til at etablere en offentlig sektor, der er skabt ud fra landets egne behov og forudsætninger, men vi er langt fra færdig med denne tilpasning.

Der er fortsat behov for at arbejde videre på en række områder, herunder inden for rammerne af den nye IKT-strategi, som er under udarbejdelse og som skal sikre:

- Digitalisering og strømlining af tunge manuelle processer og arbejdsgange
- Systematisk brug af IKT i undervisningssektoren og sundhedsvæsenet
- Tilvejebringelse af data til brug for bedre ledelsesinformation for blandt andre politikere og andre beslutningstagere
- Bedre og lettere adgang til borgerservice, herunder via nye selvbetjeningsløsninger

Vi skal også på anden vis tilstræbe en bedre service og højere produktivitsudvikling i den offentlige sektor, herunder via:

- Indkøbspolitik, hvor fokus ikke alene er på den snævre pris
- Øget brug af udlicitering og privatisering af serviceopgaver, der ikke kan betegnes som kerneydelser for det offentlige
- Bedre kobling mellem løn- og produktivitsudviklingen på de enkelte overenskomst-områder
- Nedbringelse af omkostninger til personaleudskiftning, blandt andet gennem fokuseret kompetenceudvikling af vor egen arbejdsstyrke og højnelse af uddannelsesniveaue
- Sikre en bedre sammenhæng mellem opgave- og byrdefordeling samt placering af opgaven, der hvor det samlet set er bedst for samfundet.

Der er her typisk tale om opgaver, der både løftes i den kommunale sektor og i regi af Selvstyret. Det er derfor naturligt, at en række af disse spørgsmål tages op med kommunerne og i mange tilfælde antageligt bedst løses i samarbejde med kommunerne. Naalakkersuisut agter derfor at tage initiativ til en nærmere dialog med kommunerne herom i den kommende periode.

4.2 Offentligt ejede selskabers fremadrettede rolle

2010 har været et rimeligt år for de offentligt ejede selskaber og det forventes, at selskaberne kommer ud med rimelige resultater. De offentligt ejede selskaber sikrer ikke alene opretholdelsen af en række basale forsynings-, kommunikations- og infrastrukturopgaver. De udgør samtidig en væsentlig del af samfundsøkonomien. Og de har et ansvar for samfundets udvikling svarende til denne andel.

Hovedparten af de helt eller delvist offentligt ejede selskaber opererer indenfor koncession, på monopollignende markeder eller via servicekontrakt. Dette giver disse selskaber et særligt privilegium men også en udfordring med til stadighed at have et serviceniveau og en tilpasset omkostningsstruktur, der kan bidrage til at løse de udfordringer det grønlandske samfund står overfor.

I de kommende år skal der være øget fokus på omkostningsstrukturen. Skal de offentlige budgetunderskud frem mod 2040 begrænses kræver det, at selskaberne løfter deres del af ansvaret. De skal med fokus på omkostninger sikre, at der ikke skal anvendes unødvendigt mange midler på forsyning, kommunikation og infrastruktur. Hverken fra Landskassen eller borgerne. Ligeledes skal de medvirke til tilbageholdenhed i lønudviklingen for at begrænse inflationen.

Naalakkersuisut vil udarbejde en redegørelse til EM2011, der adresserer en lang række af de spørgsmål der knytter sig til de offentligt ejede selskaber. Herunder udarbejde operationelle mål for selskabernes gæld og soliditet som anbefalet af Økonomisk Råd.

4.3 Regional udviklingsstrategi

For at optimere udnyttelsen af menneskelige og økonomiske potentialer har Naalakkersuisut i 2010 igangsat et arbejde med udformning af en regional udviklingsstrategi. Strategien skal sikre en koordineret indsats på mange af de sektorområder, som der skal arbejdes med for at sikre finansiering af velfærden for de kommende generationer. Arbejdet vil derfor i høj grad skulle føres ud i livet i et samspil mellem kommunerne og Selvstyret, men også i samarbejde med relevante nøgleinteressenter, herunder SIK, KNAPK, Imak, arbejdsgiverne og KANUNUPE.

Arbejdet er nu for alvor ved at tage form, og det vil bygge på Naalakkersuisuts vision for den regionale udviklingsstrategi:

”Regionaludviklingsstrategien skal give gode rammer for udvikling af et selv bærende samfund, hvor alle har mulighed for at udvikle sig og opretholde livet ved aktiv selvforsørgelse. ”

Visionen fungerer som et strategisk mål for den regionale udviklingsstrategi, der understøttes af en række taktiske mål samt delstrategier, der skal bidrage til at opnå disse mål i praksis. Den nationale del af den regionale udviklingsstrategi vil således indeholde følgende delstrategier:

- *Fokuseret indsats i folkeskolen*
- *En lettere overgang mellem folkeskolen og ungdomsuddannelserne*
- *En samlet plan for ungdomsuddannelserne*
- *Et rummeligt arbejdsmarked med faglig mobilitet og fysisk mobilitet*
- *Modernisering af det kystnære fiskeri*
- *Etablering af erhvervsklynger omkring væksterhverv*
- *Øget afsætning af grønlandske fødevarer*

Hertil kommer, at der er tværgående taktiske mål omkring planlægning, infrastruktur og boligbyggeri, der skal understøtte ovennævnte nationale delstrategier.

Den nationale del af strategien skal skabe de overordnede rammer for den regionale indsats. Den skal derfor kunne medvirke til at realisere de kommunale strategier og indsatser. Dette gælder blandt andet i forhold til en aktiv arbejdsmarkeds- og uddannelsesindsats, som skal afspejle de fælles behov for at udvikle mere produktive erhverv og arbejdspladser i samfundet, der kan medvirke til at finansiere fremtidens velfærd og mulig hjemtagelse af nye opgaver fra staten.

Det er aftalt med de fire kommuner, at de efter en lokal høringsproces i 2010 og starten af 2011 udarbejder planer for deres del af den regionale udviklingsstrategi. Disse vil sammen med den nationale indsats for at skabe bedre rammevilkår indgå i en selvstændig redegørelse, som Naalakkersuisut vil fremlægge på forårssamlingen i Inatsisartut, der vil præsentere en række konkrete og synlige initiativer.

Sideløbende med dette vil Naalakkersuisut inden for rammerne af den regionale udviklingsstrategi gennemføre en analyse af tilskud på finansloven. Analysen vil være fasedelt som følger:

Fase 1:

- Denne omfatter en kortlægning, kategorisering og forslag til prioritering af områder til nærmere analyse.

Fase 2:

- Kortlægning af delanalyser på områder, der politisk er valgt ud i forlængelse af fase 1. Analyserne på dette område skal så vidt muligt være færdige, så de kan indgå aktivt som en del af forberedelsen af FFL 2012.

Fase 3:

- Eventuelle supplerende analyser, herunder store skattesubsidier & krydssubsidiering i resten 2011.

I forbindelse med den regionale udviklingsstrategi har Naalakkersuisut opstillet følgende taktiske mål omkring tilskudsmidler:

- *Støttemidler på hele erhvervs- og infrastrukturområdet skal virke udviklende, effektivt og ikke-konkurrenceforvridende*

En omlægning af tilskudsmidler kan i sagens natur ikke ske fra den ene dag til den anden og uden forudgående analyser, da mange borgere og virksomheder har indrettet sig efter disse. Derfor finder Naalakkersuisut det væsentligt, at der nu gennemføres en kortlægning og analyse på udvalgte områder, men også at man politisk forholder sig kritisk til, om der opnås den ønskede effekt set i forhold til de overordnede mål for samfundsudviklingen samlet set og i de enkelte sektorer. Dette er af helt afgørende betydning, da det økonomiske råderum er begrænset, og der er brug for at opprioritere en række indsatser i de kommende år.

4.4 Strukturændringer på erhvervsområdet

Kompetenceløft og omskoling af befolkningen er krumtappen i Grønlands udvikling mod en mere selvberende og finanspolitisk holdbar økonomi. Indsatsen på disse områder går hånd i hånd med de øvrige tiltag for omstilling af erhvervslivet og arbejdsmarkedet. En helhedsorienteret arbejdsmarkedspolitisk indsats i Grønland tager først og fremmest udgangspunkt i tre grundlæggende målsætninger, som skal understøtte udviklingen af et bærekraftigt erhvervsliv.

Arbejdsmarkedspolitikken skal sørge for:

- At udbuddet af arbejdskraft geografisk og kompetencemæssigt tilpasses virksomhedernes behov, så det hjemmehørende erhvervsliv kan konkurrere på markedsvilkår.
- At ledige jobs i videst muligt omfang besættes med hjemmehørende arbejdskraft, så skatteindtægter og kundskab forbliver i landet.
- At en større andel af befolkningen helt eller delvist bliver selvforsørgende og bidrager aktivt til samfundets økonomiske vækst samt til deres egen udvikling som hele mennesker.

Det må konstateres, at vi ikke har en god sammenhæng mellem udbud og efterspørgsel på arbejdsmarkedet. Det er der flere grunde til. De geografiske og demografiske forhold gør, at vi ikke kan have et sammenhængende arbejdsmarked på samme måde som i de fleste andre lande, selv om arbejdskraften generelt er ganske mobil. Allerede i dag må der importeres arbejdskraft, fordi det generelle uddannelsesniveau er lavt. Samtidig har vi relativt mange ufaglærte arbejdsløse, som for en dels vedkommende befinder sig i udkanten af eller uden for arbejdsmarkedet og eksempelvis kommet på førtidspension i en relativ ung alder.

Efterspørgslen efter uddannet arbejdskraft er stigende i disse år og vi står som samfund over for et behov for at foretage store omstillinger af erhvervsstrukturen med en deraf følgende nødvendig mere aktiv arbejdsmarkedsindsats. Det giver et stort behov for at etablere et mere inkluderende og velfungerende arbejdsmarked.

Indsatsen kan groft sagt deles op i tre delvist overlappende temaer:

- Organisering af brobygningstiltag, vejledningsindsats og visitering
- Fra lavlønsjobs til væksterhverv med høj indtjening – via faglig og fysisk mobilitet
- Det rummelige arbejdsmarked – integrering af personer på arbejdsmarkedet

Der er i de kommende år i forlængelse heraf en række nye opgaver, som det er naturligt at fokusere på:

- Strukturovervågning og optimere tiltag i overensstemmelse hermed.
- Forbedring af ledighedsstatikken, bl.a. ensarte registreringen på kysten.
- Et fælles kommunalt matchgruppesystem i samarbejde med erhvervslivet.
- Nedbringelse af ventelister til Piareersarfiit.
- Mulighed for ikke-boglig opkvalificering gennem Piareersarfiit.
- Endørsprincippet ifm. vejledning og opkvalificering gennem Piareersarfiit.
- Målrettede indsatser og vejledning til ledige og potentielt ledige i yderkantsonråder.
- Justering af vilkårene for mobilitetsfremmende ydelser.
- Langsigtet strategi for udefrakommende arbejdskraft.

4.4.1 Væksterhverv

Det er Naalakkersuisuts mål, at der på erhvervsområdet skal skabes flere vækstvirksomheder, en større egenproduktion og en øget produktivitet. For at sikre at Grønlands økonomi bliver mere selv bærende er det tvingende nødvendigt at sikre at offentlige tilskud understøtter vækst uden at virke konkurrenceforvridende. Det er ligeledes nødvendigt at en større del af jobs med høj indtjening udføres af lokal arbejdskraft, således at behovet for tilkaldt faglært arbejdskraft reduceres og den lokale arbejdskraft får en høj andel af de nye højt lønnede jobs.

Udviklingen i væksterhvervene og den nye struktur med 4 storkommuner nødvendiggør en nytækning af hele erhvervsfremmestrukturen. De nye storkommuner kan og skal løfte en større del af erhvervsfremmeopgaven bakket op af de nationale erhvervsfremmeselskaber og Selvstyret.

Et nationalt turismeselskab vil sammen med kommunerne sætte fokus på den regionale udvikling, og skabe et nationalt brand med plads til de regionale forskelle som er så vigtige at markedsføre. Produktudvikling i regionerne understøttes nationalt med målrettet international markedsføring således at de rette afsætningskanaler skabes.

Et nationalt erhvervsudviklingsselskab kan fokusere på at servicere udenlandske investorer, der ønsker at fremme projekter i Grønland. Større erhvervsudviklingsprojekter vil have et slagkraftigt nationalt organ til at understøtte udviklingen.

For Naalakkersuisut vil fokus være på at skabe de bedste rammebetingelser med henblik på optimal understøttelse af den ønskede udviklingsretning. Det vil bl.a. være en væsentlig forudsætning herfor, at der indledes et tættere parløb med brancheskoler og videnscentre for at understøtte innovation og opkvalificering af medarbejdere for at sikre de grønlandske virksomheders løft. Til efterårssamlingen i 2011 forventes desuden fremlagt et forslag til modernisering af næringsloven for at få denne tilpasset de nye udfordringer og muligheder, som ændringerne i erhvervsstrukturen indebærer.

Aluminiumsprojektet

Aluminiumsprojektet bevæger sig ind i en ny fase. I de forløbne år er der blev indsamlet viden om projektet, ikke mindst SMV-rapporten. I 2011 er målet at få afklaret en række forhold ved projektet. Først og fremmest omfanget af infrastrukturinvesteringer, fortrinsvis i Maniitsoq, omfanget af brugen af udenlandsk arbejdskraft og projektets skatteforhold. De nævnte initiativer skal medvirke til at sikre et ordentligt grundlag til at træffe en beslutning ud fra.

Status og forventninger til mineralområdet

På mineralområdet er en række efterforskningsprojekter efterhånden ved at nærme sig et fremskredent stadie. I nedenstående tabel er oplistet forventet anlægs- og produktionsfaser samt forventet arbejdskraftbehov på forskellige projekter. Anlægs- og produktionsfaser samt arbejdskraft er baseret på skøn fra Råstofdirektoratet og information fra selskaberne.

Tabel 6. Status på de mest modne efterforsknings- og udnyttelsesprojekter

Lokalitet (og mineraler)	Tilladelseshaver	Forventet anlægs- og produktionsfase	Arbejdskraft
Citronenfjord, Nordgrønland (Bly og zink)	Ironbark Zinc Ltd.	Forventet lønsomhedsstudium 2011 Mulig anlægsfase 2011 (12) -2014 (15) Mulig produktion fra 2015	Ca. 200-300 ansatte.
Isukasia (Isua) (Jern)	London Mining Greenland A/S.	Forventet lønsomhedsstudium ultimo 2011. Mulig produktion 2015	Ca. 500 ansatte.
Killavaat Alannguat (Kringlerne), Sydgrønland (Eudialyt og sjældne jordarter)	Rimbal Pty Ltd. (Tanbreez)	Forventet lønsomhedsstudium 2011 Mulig produktion fra 2012	Ca. 90 ansatte.
Maarmorilik (Bly og zink)	Angel Mining A/S	Udnyttelsestilladelse givet Forventet produktion fra 2012	Ca. 100 ansatte.
Nalunaq (Guld)	Angel Mining A/S	Udnyttelsestilladelse givet Produktion startet januar 2011	Ca. 70 ansatte.
Skærgården, Østgrønland (Guld og PGE)	Platina Resources Ltd.	Anlægsfase – ikke fastlagt Produktion – ikke fastlagt	300-500 ansatte.
Fiskenæsset (Rubiner og safirer)	True North Gems	Anlægsfase – ikke fastlagt Produktion – ikke fastlagt	Ca. 50 ansatte.
Sarfartoq, Kangerlussuaq (Sjældne jordarter og diamanter)	Hudson Resources Inc.	Anlægsfase – ikke fastlagt Produktion – ikke fastlagt	300-500 ansatte.

Det skønnes, at beskæftigelsen i minesektoren kan være på ca. 1.500 personer i løbet af en årrække. Med en målrettet kompetenceudviklingsindsats vurderes det, at en væsentlig del af stillingerne på sigt vil kunne besættes med grønlandsk arbejdskraft.

Status og forventninger til olieområdet

Inden for de seneste år har Grønland oplevet en hidtil uset international interesse for råstofpotentialet i den grønlandske undergrund. Resultatet af olieudbudsrunderne i havområderne ud for Grønland kan være af afgørende betydning for Grønlands økonomiske fremtid.

Nogle af verdens største olieselskaber har fået tildelt efterforsknings- og udnyttelseslicenser i grønlandsk farvand. Der er i øjeblikket 20 aktive tilladelser til efterforskning og udnyttelse af olie og gas. Der er gennem de seneste par år ligeledes forberedt endnu en udbudsrunde i Grønlands nordøstlige havområder.

Efterforskningsaktiviteterne bidrager positivt til den grønlandske økonomi og der forventes betydeligt øgede aktiviteter igennem de næste 10-12 år. Sommerens 3 efterforskningsboringer medførte at grønlandske virksomheder fik ordrer for ca. 115 mio. kr. i løbet af sæsonen. Herudover var afledte økonomiske effekter såsom underleverandørers køb hos grønlandske virksomheder og dermed bibeholdelse af grønlandske arbejdspladser, skatteindtægter med videre.

Cairn Energy har allerede varslet at de ønsker at gennemføre yderligere efterforskningsboringer i 2011, samtidig med at mange af de licenser der blev tildelt i 2006 og 2007 nu nærmer sig et tidspunkt i deres arbejdsprogrammer hvor de enten skal vælge at gennemføre efterforskningsboringer eller afgive tilladelsen.

Det forventes at mindst en til to licenser ønsker at gennemføre efterforskningsboringer, hvilket vil sige, at der i tidsrummet 2011-2015 forventes vil blive gennemført mindst en til to yderligere efterforskningsboringer i havet ud for Vestgrønland.

Naalakkersuisut har igangsat en redegørelse der skal vurdere betydningen af den stigende aktivitet for Nunaoil A/S. Et evt. fund medfører, at Inatsisartut skal beslutte om Nunaoil A/S's ejerandele af licenserne skal aktiveres ved en evt. udbygning af et fund. Et foreløbigt skøn viser, at det kan medføre behov for et stort trecifret millionbeløb i investering. Redegørelsen vil indgå i den årlige råstofredgørelse på FM2012.

4.4.2 Forbedring af rammebetingelserne for fiskerierhvervet

Det er Naalakkersuisuts målsætning at fiskeriet i Grønland både skal være biologisk og økonomisk bæredygtigt. I bestræbelserne på at forbedre rammebetingelserne vil der blive taget udgangspunkt i Fiskerikommissionens anbefalinger fra 2009, som alle relevante aktører indenfor fiskeriet har deltaget i.

Fiskerikommissionen har på basis af en række analyser konkluderet, at IOK-systemet (individuel omsættelige kvote-system) er bedst egnet til at sikre effektiviteten indenfor fiskeriet. IOK-systemet anvendes i dag kun indenfor rejefiskeriet i Grønland, men det grønlandske fiskeri vil ifølge Kommissionen få gavn af at få IOK-systemet indført i andre fiskerier end rejefiskeriet.

Kommissionen anbefaler, at der generelt sigtes mod flerårige kvoteandele under den overordnede TAC-regulering. Dette begrundes med, at effektivt fiskeri forudsætter betydelige investeringer, og når der skal foretages investeringer, er der behov for en lang planlægningsperiode. Samlet set skal TAC'en fordeles i form af flerårige kvoteandele, og derudover skal kvoteandelene samt årskvoterne være omsættelige.

Erfaringerne fra IOK-systemet har dog vist, at systemet kan føre til en udtalt ejerkoncentration. Men de stordriftsfordele, der vil være følgen ved en eventuel ejerkoncentration, vil fra et økonomisk synspunkt være langt at foretrække frem for de ulemper, der er i en sektor, der er fragmenteret og lidt fleksibel. For at IOK-systemet kan indføres mest effektivt, skal kvoteloftsbegrænsningerne i det kystnære rejefiskeri hæves til mindst 15-20 procent med henblik på at sikre, at større og mere

effektive enheder i dette fiskeri kan opnå stordriftsfordele, og blive økonomisk selv bærende til gavn for samfundet.

Ændring af Fiskeriloven

For at styrke udviklingen af et biologisk og økonomisk bæredygtigt grønlandsk fiskeri er det nødvendigt at gennemføre en række ændringer af fiskeriloven. Naalakkersuisut har besluttet, at ændringen af fiskeriloven skal gennemføres i to faser.

Første fase skal indeholde indarbejdelsen af følgende:

- Alle arter skal reguleres ved en TAC. TAC'en fordeles i form af flerårige kvoter. Kvoteardele og årskvoter skal således være omsættelige m.v. Kort sagt skal IOK-systemet indføres i andre fiskerier end rejer.
- Den såkaldte ”gummistøvleparagraf” afskaffes. Det er bestemmelsen om, at kun enkeltpersoner, som har været beskæftiget med erhvervsfiskeri i de to forudgående kalenderår, kan få en fiskerilicens. Udviklingen indenfor fiskerierhvervet stiller krav om skærpede driftslederevner. Det kræver uddannelse og evner indenfor management at have ansvaret for drift og økonomi af store dyre fartøjer. Dette vil desuden give muligheder for, at flere hjemmehørende kan være medejere af fiskeriselskaber, hvorved ejerskabet til ressourcerne spredes.
- Kvoteloftsbegrænsninger i det kystnære rejefiskeri hæves til mindst 15 procent. Dette for at sikre større og mere effektive enheder i dette fiskeri, som kan give en rentabel drift for fartøjsejeren.

Anden fase skal forholde sig til følgende overordnede punkter:

- Generationsskifteproblematikken i rejefiskeriet.
- Spørgsmålet om udenlandsk ejerskab.
- Landingspligten.
- Ressourcerentespørgsmålet.
- Opdeling i kystnært og havgående fiskeri.
- Opsigelsesfrist med hensyn til kvoteardele beholdes uændret, således at en opsigelsesfrist på 5 år ikke nævnes i lovteksten, men alene beholdes i bemærkningerne som hidtil.

Det skal desuden nævnes, at der vil blive igangsat et arbejde om lovgivning for etablering af en form for forligsmandsinstitution på fiskeprisområdet. Området er på nuværende tidspunkt uigennemskueligt med masse særaftaler om bonusordninger m.v. og tendensen er, at man fra producenterens side ensidigt fastsætter priser på fisk og skaldyr.

Strukturtilpasning i det kystnære fiskeri

Den biologiske rådgivning for fiskeri efter hellefiskebestandene ved Diskobugten og Uummannaq anbefaler, at der fastsættes mindre kvoter for 2011 end der blev fastsat i 2010. Der rådgives fortsat ikke for Upernavik-området og det øvrige Grønland.

Denne udvikling er bekymrende, eftersom Naalakkersuisut lægger stor vægt på, at fiskeriet efter hellefisk foregår bæredygtigt, således at fiskerne også i fremtiden vil kunne udøve kommercielt fiskeri efter denne art.

Der er derudover fortsat strukturelle problemer i fiskeriet; flåden er stor og fiskernes indtjening er ikke jævnt fordelt – hverken individuelt eller geografisk. Det betyder, at få fartøjer indhandler en stor del af ressourcen og har en god indtjening som følge heraf, hvorimod en stor del af fartøjerne kun indhandler en mindre del af ressourcen med lav indtjening til følge.

Der er iværksat flere tiltag, som skal sikre en strukturtilpasning af fiskeriet. Blandt disse er ændringen af Landstingslov om fiskerifinansieringspulje, som trådte i kraft 1. januar 2010. Denne har til formål at tilpasse fiskerflådens størrelse i forbindelse med strukturtilpasninger i det kystnære fiskeri til de aktuelle og skønnede fremtidige fangstmuligheder. Dette er sket ved indførelse af tilskud til ophugning af fartøjer mod at licenser tages ud, samt en forhøjelse af støtten til fornyelse af flåden til andet fiskeri end efter rejer.

I 2011 vil monitoringen af fiskeriet blive øget, således at der hurtigt kan reageres på behov for et mindsket fiskeritryk i løbet af året. Den øgede monitoring vil bl.a. give sig udtryk i indførelsen af periodekvoter, hvilket indebærer, at fiskeriet lukkes, når kvoten i en given periode er opfisket og først efterfølgende blive genåbnet ved begyndelsen af den følgende periode. Indførelsen af disse periodekvoter vil desuden medføre, at fiskeriet spredes over hele året, så det undgås, at hele kvoten er opfisket relativt tidligt på året.

Den øgede monitoring af fiskeriet efter hellefisk vil blive indarbejdet i en forvaltningsplan for det kystnære fiskeri efter hellefisk, som forventes at træde i kraft i begyndelsen af 2012. Det er forventningen, at en sådan forvaltningsplan vil bidrage til, at fiskeriet i fremtiden vil kunne foregå både kommercielt og biologisk bæredygtigt. Hertil kommer, at en forvaltningsplan formentligt vil være en væsentlig forudsætning for, at dette fiskeri på sigt kan opnå certificering for bæredygtigt fiskeri (f.eks. MSC), som vil medføre øget konkurrenceevne og større indtjening til fiskerne.

4.4.3 Strukturtilpasning i fangererhvervet

Fangererhvervet har en speciel status i det grønlandske samfund. Det betragtes generelt som et kulturelt og socialt nationalerhverv, med rødder i den oprindelige kultur. Men det er generelt et ”lavlønsområde”, der rammes hårdt ved krisetider og sæsonvariationer.

Erhvervet understøttes af en række tilskud primært til indhandling af sælskind. Afsætningen af sælskind på verdensmarkedet er i øjeblikket stort set ikke eksisterende. På den baggrund har det været nødvendigt at yde Great Greenland A/S et kapitalindskud i 2011 på 12 mio. kr. Dette beløb er også indarbejdet i Finanslovens overslagsår, hvilket indikerer en bekymring for at den internationale afsætning af sælskind fortsat i mange år vil være begrænset.

Naalakkersuisut har fået udarbejdet en redegørelse om fangererhvervet. Hovedkonklusionerne fra denne er:

- Det Selvstyrejede selskab GG A/S befinder sig i en økonomisk anstrengt situation, hvor afsætningen langt fra matcher produktionen. Dette betyder i praksis, at skindene ophober sig på lagret, og selskabets forretning giver underskud.
- Indhandlingstilskud og det akkumulerede resultat i Great Greenland A/S i perioden 2002-2009 udgør i alt 245 mio. kr.
- Størstedelen af fangerne tjener mindre end 10.000 kr. årligt på indhandling af skind, og denne indkomst udgør for hovedparten kun en mindre del af deres samlede årlige indkomst.
- Et stort antal fangere anvender kun indhandlingsmuligheden i en til to måneder årligt. Det er kun omkring 100 fangere, der tjener over 50.000 kr. årligt på sælskindindhandling. Det konkluderes i redegørelsen, at hovedparten af fangerne anvender skindindhandlingsordningen som en sekundær indkomst.
- Redegørelsen viser en tendens til, at fangerne i højere grad anvender skindindhandlingsmuligheden i områder, hvor der ikke er et fiskeriproduktionsanlæg.
- Der er stor forskel på indhandlingsmønstrene i de forskellige regioner. Der er flest fangere i nord, men fangerne i syd har den højeste gennemsnitlige indhandling.
- Der bliver i redegørelsen nævnt, at de internationale afsætningsmuligheder har været begrænsede. Der er på nuværende tidspunkt gjort forsøg med produktudvikling, men hidtil har dette ikke haft nogen større positiv effekt på afsætningen.

På baggrund af ovenstående redegørelse har Naalakkersuisut i første omgang besluttet, at lukke indhandling af sælskind i visse områder af Grønland med henblik på at sikre at indhandlingstilskuddet målrettes fangere, hvor indhandlingen udgør en betydende andel af deres samlede årsindkomst.

Det er relativt få fangere, der har en betydelig indkomst fra indhandling af sælskind. Ikke desto mindre er muligheden af stor betydning for lokale samfund og for personer, som i dag har beskedne alternativer, sådan som fangsterhvervet og alternativerne dertil ser ud i dag for disse grupper.

Derfor bør en eventuel reduktion eller fjernelse af indhandlingstilskuddet ikke stå alene, men kædes sammen med etablering af alternative muligheder inden for fiskeri- og fangsterhvervet eller andre erhverv. Som konsekvens bør frigivne midler fra en reduktion af indhandlingstilskuddets størrelse i første omfang kanaliseres over på at skabe klare og målrettede alternativer, som giver et bedre samfundsøkonomisk udbytte og med større efterspørgsel efter produkterne end for sælskind.

Alternativer omkring fangsterhvervet

- Fødevarer. Der må forventes en stigende efterspørgsel efter grønlandske fødevarer på hjemmemarkedet, og her er i dag ikke samme afsætningsproblemer, som for sælskind. Øget selvforsyning af fødevarer er et fokusområde i den regionale udviklingsstrategi, hvorfor det i det mindste i dele af landet vil være oplagt at opprioritere dette område. Målrettede kost- og indkøbspolitikker kan bidrage til at skabe en større efterspørgsel efter fangstprodukter og kan være med til at forbedre økonomien på indhandlings- og produktionsanlæg og dermed hos indhandlerne via bedre afsætningsmuligheder. Ernæringsrådet, KNAPK, kommunerne, fødevarereproducenterne, INUILI og Fisker- og Fangerskolen er oplagte at inddrage i dette arbejde, som hurtigt bør lede til en samlet plan med konkrete initiativer.
- Turisme og kunsthåndværk. I og omkring turismeerhvervet er der i dele af landet ligeledes gode muligheder for at sælge flere tjenesteydelser for fangere. Dette kan være i forbindelse med betalingsjagt og –fiskeri, som guider, ved hundeslædeture eller lignende, ligesom afsætning af forarbejdede produkter fra fangsten i form af husflid og kunsthåndværk er en mulighed. Det er oplagt at inddrage Grønlands Turist- og Erhvervsråd, regionale turistselskaber og uddannelsesinstitutioner i dette arbejde, som hurtigt bør lede til en plan med konkrete initiativer for regionerne.

Alternativer på andre erhvervsområder:

- Væksterhverv. Specielt for den yngre gruppe af indhandlerne er det oplagt at skabe synlige og klare incitamenter til at søge over i andre erhverv, hvor der er behov for arbejdskraft, og aflønningen er langt bedre end i fangsterhvervet. Særligt de nye væksterhverv vil oplevere en stigende efterspørgsel efter arbejdskraft, også i ufaglærte jobs, hvor der kan ske en omskoling på relativt kort tid og for rimelige midler. Dette forudsætter ligeledes en tværgående indsats mellem kommunerne og Selvstyret, men også med arbejdsmarkedets parter og KNAPK. Der er i dag flaskehalse i arbejdsmarkedspolitikken, som bør afhjælpes hurtigt for at understøtte en mulig udvikling.

Fælles for ovennævnte er et behov for tværgående og helhedsorienteret indsats, målrettet kommunikation i forhold til målgruppen samt nødvendigheden af at afstemme indsatsen efter de regionale behov og muligheder.

4.4.4 Strukturtilpasning af landbrugserhvervet

Strukturtilpasningen af landbrugserhvervet vil være en central del af den fremtidige landbrugspolitik. Der er store forskelle i hvorledes henholdsvis de bedste og de dårligste fåreholdere klarer sig. Det er kendetegnende for gruppen, der klarer sig dårligst, at de oftest: ligger isoleret og mangler fagligt modspil, hvilket kan aflæses i en svag driftsledelse, har de ældste stalde, mindste besætninger, og mindste jordtilliggende og deraf hørende lav egenproduktion af vinterfoder. Det diametralt modsatte er nærmest kendetegnende for gruppen der klarer sig bedst. Det er dog væsentligt at fokusere på produktionspotentialet på de enkelte fåreholdersteder, for at forstå hvordan det er muligt at påvirke udviklingen i det økonomiske resultat med særlig vægt på de dårligst stillede. Det er dog ikke alene de naturgivne forudsætninger, som er afgørende for den økonomiske udvikling, men i høj grad også driftsledelsen på det enkelte sted.

Der er derfor behov for at styrke den økonomiske og faglige rådgivning, gennem brug af mere målrettede værktøjer, såsom budgetter, investeringskalkuler, optimering af enhedsomkostninger, bedre kreditvurdering mm. Dette skal bane vejen for den nødvendige strukturudvikling inden for erhvervet, som fokuserer på at forbedre de økonomiske resultater, hvor der reelt er basis for dette. I lighed med andre erhverv er det vigtigt med en vis løbende selektion, hvor de urentable virksomheder forsvinder til fordel for mere effektive. Hvis ikke dette sker, er konsekvensen, at der vil være et stigende behov for offentlige tilskud til erhvervet, uden produktionen forøges.

Den styrkede indsats blandt især de økonomisk dårligst stillede fåreholdere, skal være med til at sikre en mindre afhængighed af de offentlige tilskud. Sideløbende med denne indsats skal det vurderes i hvilken grad sammenlægninger kan være med til at forbedre erhvervets generelle økonomiske situation.

Naalakkersuisut har indgået en flerårig servicekontrakt med Neqi A/S og er pt. i dialog om mulighederne for at skabe forudsætningen for etableringen af et nyt multislakteri. Et multislakteri vil give mulighed for videreforædling af landbrugernes kødprodukter, og forbrugerne vil få adgang til flere hjemmeproducerede specialprodukter.

Landbrugserhvervets bidrag til selvforsyningen omfatter udover kød fra lam, får og kvæg, i stigende grad også grønsager. Erfaringerne fra Upernaviarsuks produktion af forskellige grønsager skal i de kommende år omsættes i udbredelse af grønsagsproduktionen i landbrugserhvervet. Det kan bidrage til et bredere indkomstgrundlag på de enkelte steder, og derved reducere afhængigheden af kunstigt høje afregningspriser på lammekød med deraf følgende behov for forskellige tilskud til erhvervet.

Grønsagsproduktion stiller anderledes krav end fåreholdererhvervet, hvorfor de kommende års indsats skal afspejle dette, og sikre at grønsagsproduktionen bliver økonomisk selvåren.

Alle de ovennævnte indsatser skal bidrage til, at befolkningen generelt kan opnå et højere indkomstniveau, samtidig med, at en række overførselsindkomster og tilskud begrænses. På denne vis vil de offentlige indtægter stige samtidig med at udgifterne falder. Det vil give mulighed for, at kunne finansiere stigende udgifter til sundhedsvæsenet og andre konsekvenser af den demografiske udvikling.

5. Bolig og Infrastruktur

5.0.1 Boliger

Boligområdet udgør en stor udfordring for den offentlige økonomi i de kommende år, og er derfor en af nøglerne til at forbedre de offentlige finanser i de kommende år. I 2011 og fremover står Selvstyret overfor stadigt større udfordringer på boligområdet. Den ældre boligmasse fra især 1960'erne og 1970'erne er stærkt nedslidt. Ydermere er boligerne plaget af manglede vedligehold og hårdt brug. Boligerne er desuden designet og opført på datidens byggeskik med blandt andet lette badeværelser, der – set med nutidens øjne – inviterer til kort levetid. Flere og flere bygninger er plaget af skimmelsvamp, der er opstået i en kombination af fejlagtig udformning og udførelse samt beboernes forkerte adfærd og brug.

Naalakkersuisut har derfor igangsat udarbejdelsen af en boligstrategi, der skal sikre en mere holdbar og langtidssikret boligpolitik.

Boligstrategi

Konkret står Selvstyret overfor en saneringsbyrde på mindst 2.000 boliger og omfattende renovering af ca. 1.000 boliger. Yderligere er der et boligbehov på ca. 2.000 nye boliger. Her er det vigtigt at være opmærksom på, at disse ikke er statiske opgørelser, men dynamiske som følger den demografiske udvikling og boligbehov.

I forbindelse med udarbejdelse af boligstrategien tages der blandt andet stilling til boligområdets fremtidige organisering. Skal Selvstyrets boliger indskydes helt eller delvist i A/S Boligselskabet INI eller skal de som forudsat i Strukturreformen overdrages til kommunerne?

Yderligere vil boligstrategien tage et opgør med den nuværende huslejberegning og fremkomme med en model, der sikrer at huslejen fastsættes på en måde, at der ved nybyggeri henlægges tilstrækkeligt til planlagt periodisk vedligehold således boligerne løbende kan vedligeholdes og drives forsvarligt.

Endeligt vil boligstrategien forholde sig til de fremtidige finansieringsmodeller for såvel offentligt som privat boligbyggeri.

Den første fase af udarbejdelse af boligstrategien er allerede igangsat og består af en systematisk registrering af en række nøgletal over en 5 årig periode for de enkelte lokaliteter. Det drejer sig især omkring befolkningsudviklingen, udviklingen i antal personer per bolig og den demografiske

udvikling. Denne konstaterende fase vil kunne danne grundlaget for vurderingen af den nuværende boligforsyning samt det fremtidige boligbehov på de enkelte lokaliteter. Der kan dog allerede nu konstateres et overordnet billede af situationen.

I byerne Nanortalik, Narsaq, Paamiut, Maniitsoq, Kangaatsiaq, Qasigiannnguit, Qeqertarsuaq og Uummannaq er der et boligoverskud. I byerne Upernavik, Qaanaaq og Illoqqortoormiit er der et mindre boligbehov. I byerne Qaqortoq og Aasiaat er der overskud af store lejligheder samt boligbehov på mindre lejligheder. I byerne Tasiilaq, Nuuk, Sisimiut og Ilulissat er der et reelt boligbehov og især i Nuuk er der en stor boligmangel.

Nybyggeriet vil blive prioriteret på de lokaliteter med størst boligmangel, og på lokaliteter med boligoverskud vil der blive gennemført byfornyelse, hvor ældre byggeri saneres, og der opføres nybyggeri i et mindre omfang.

En yderligere fintmasket kortlægning vil danne grundlaget for den sanerings- og renoveringsplan som A/S Boligselskabet INI skal udarbejde.

Borgernes egen selvforsyning af boliger skal fremmes

Et centralt element i boligpolitikken bliver at fastlægge den fremadrettede linje der sikrer, at borgerne boligforsyner sig selv. Lejer til ejer ordningerne er et element heri, ligesom personaleboligpolitikken også vil være det.

Det er Naalakkersuisuts vision, at de der kan, skal boligforsyne sig selv. Offentlig tildeling af og subsidiering af boliger skal være forbeholdt de befolkningsgrupper som har et reelt behov herfor.

Ovenstående indebærer også, at den nuværende ordning med personaleboliger, hvor arbejdsgiver tildeler arbejdstager en bolig på sigt bør ophøre. Naalakkersuisut finder det ikke hensigtsmæssigt, at arbejdstageren så at sige bliver stavnsbundet til sit arbejde ved at der knyttes en bolig til stillingen.

Boligområdet er et fokusområde for Skatte- og Velfærdskommissionen. Naalakkersuisut vil i det videre arbejde med boligområdet lade sig inspirere af Skatte- og Velfærdskommissionens anbefalinger.

5.0.2 Infrastruktur

En væsentlig del af de offentlige udgifter afholdes på transportområdet. Et ønske om langsigtet økonomisk holdbarhed kræver derfor, at dette område vurderes nøje. Inatsisartut får et solidt grundlag at drøfte Grønlands fremtidige infrastrukturudvikling på når Transportkommissionens endelige betænkning offentliggøres i løbet af foråret 2011. Imidlertid offentliggjorde kommissionen

i sommeren 2010 to redegørelser ”Den kystlange besejling mellem Qaqortoq og Ilulissat” samt ”Transportinfrastruktur i Sydgrønland”.

Den kystlange passagerbesejling mellem Qaqortoq og Ilulissat

Den kystlange passagerbesejling mellem Qaqortoq og Ilulissat, der varetages af Arctic Umiaq Line har i de seneste år givet et stigende underskud. Sejlladsen opretholdes via et tilskud fra Landskassen, der i 2011 udgør 12 mio.kr. Der er ikke i Finanslovens overslagsår afsat midler til fortsat drift.

Transportkommissionen konkluderede, at der vil være en driftsøkonomisk gevinst ved at lukke den kystlange rute så hurtigt som muligt.

Transportkommissionen har foretaget en sammenligning af priserne for befordring med henholdsvis skib og fly. Beregningerne og analyserne er foretaget ud fra den trafikmæssige situation i foråret og sommeren 2010.

For den rejsende vil en lukning af AUL alt andet lige betyde en lidt dyrere billet. Til gengæld vil rejsen være langt kortere, og skal regnes i timer frem for i dage, som det er tilfældet med skib.

I forhold til overflytning af skibspassagerer til flypassagerer meddelte Air Greenland i foråret 2010 over for Departementet for Boliger, Infrastruktur og Trafik, at selskabet vil være i stand til at løfte den øgede passagermængde, såfremt AUL ikke længere sejler. En øget passagermængde vil endvidere medføre en indtægtsstigning for Air Greenland. Ligeledes anslog Mittarfeqarfiit i et forsigtigt skøn, at den øgede passagermængde og dermed fly-aktivitet kunne betyde en øget indtjening for luftfartsvæsenet i omegnen af 6,5 mio.kr. årligt.

En lukning af den kystlange rute vil derfor ikke alene betyde en direkte besparelse for Landskassen men også have en positiv effekt for flytrafikken.

Transportinfrastruktur i Sydgrønland

Transportkommissionen har foretaget en lang række beregninger over de samfundsøkonomiske effekter af en 1199m landingsbane ved Qaqortoq. Alle beregninger viste, at uanset om en sådan landingsbane placeres på én af de fire mulige lokaliteter i Qaqortoq, der hidtil har været udpeget, så vil det være fordelagtigt at flytte lufthavnen fra Narsarsuaq til Qaqortoq. De samfundsøkonomiske effekter er målt ved nettonutidsværdien og den interne rente.

På denne baggrund har Transportkommissionen foreslået, at Sydgrønlands lufthavn flyttes fra Narsarsuaq til Qaqortoq. Transportkommissionen har foreslået, at der i første omgang etableres en

1199m bane, dog placeret således at banen på et senere tidspunkt kan udvides til 1799m. Såfremt der etableres mineaktiviteter i nærheden af Narsaq og Qaqortoq ved Kuannersuit (Kvanefjeldet) og/eller Kringlerne vil det trække i retning af en 1799 m bane.

Endvidere har Transportkommissionen vurderet, at det ikke er rentabelt at etablere faste forbindelser mellem Narsarsuaq, Qaqortoq og Narsaq.

Mittarfeqarfiit

Mittarfeqarfiit varetager driften af lufthavne, heliporte og helistops. Herudover udfører Mittarfeqarfiit også en række øvrige opgaver i relation hertil, som kan opdeles i henholdsvis kommercielle og samfundspålagte opgaver. De kommercielle aktiviteter omfatter drift af lufthavnshoteller, butikker og hovedlagre i de to atlantlufthavne Kangerlussuaq og Narsarsuaq. Blandt de samfundspålagte opgaver er drift af forsyningsvirksomhederne (el, vand og varme) i Kangerlussuaq, Narsarsuaq, Kulusuk, Qaarsut og Nerlerit Inaat. Derudover løser Mittarfeqarfiit andre samfundsopgaver mod betaling, bl.a. bygdebrandvæsen, snerydning, renovation, havnedrift med videre.

Manglende midler til retablering af aktivmassen

En væsentlig problemstilling for selskabet er, at Mittarfeqarfiit ikke har midler til at retablere aktivmassen i takt med afskrivningerne. Det har medført, at der er opstået et ganske betydeligt investerings- og/eller opretningsefterslæb. De årlige investeringer kan på langt sigt ses som en løbende opretholdelse af aktivernes stand. Den løbende genopretning af aktivernes stand er således nødvendig for at opretholde driften af lufthavnene.

Af tabel 7 fremgår det, at i alle årene fra 1998 frem til 2009 har afskrivningerne været større end investeringerne – dermed er der løbende sket en forringelse og nedslidning af Mittarfeqarfiits aktiver, og opgraderinger af aktiverne er dermed løbende udskudt. I alt er investeringer på millioner kr. 708,8 udskudt til en gang i fremtiden, og i gennemsnit er det årlige efterslæb på mio. kr. 59,1.

Tabel 7. *Mittarfeqarfiits investeringer og afskrivninger 1998 – 2009 (t.kr.)*

År	Afskrivninger	Anlægs- bevillinger over finansloven*	Anlægsinvesteringer Finansieret over driften	Anlægsinv. I alt *	Nettoefterslæb
1998	80.945	5 35.77	2.500**	5 38.27	(42.670)
1999	91.264	0 23.85	2.500**	0 26.35	(64.914)
2000	95.290	3 25.53	3.016	9 28.54	(66.741)
2001	99.207	5 40.89	1.789	4 42.68	(56.523)
2002	101.386	2 46.22	3.424	6 49.64	(51.740)
2003	93.802	0 47.80	2.235	5 50.03	(43.767)
2004	91.720	5 35.58	835	0 36.42	(55.300)
2005	89.995	4 11.24	10.400	4 21.64	(68.351)
2006	84.426	0 1.30	2.489	9 3.78	(80.637)
2007	82.721	7 3.58	3.623	0 7.21	(75.511)
2008	76.213	5 4.91	7.565	0 12.48	(63.733)
2009	71.438	0 25.51	6.977	7 32.48	(38.951)
Total	1.058.407	6 302.21	47.353	9 349.56	(708.838)
Gns. Pr. år	88.201	5 25.18	3.946	1 29.13	(59.070)

* En del af anlægsbevillingerne er anvendt til vedligehold og ikke reinvesteringer. De kan derfor principielt ikke anses for anlægsinvesteringer, men da de væsentligst er medgået til vedligehold af de større anlægsaktiver, er de ikke adskilt. I givet fald ville det opgjorte investeringsefterslæb blive større.

**For 1998 og 1999 er Mittarfeqarfiits anlægsinvesteringer finansieret over driften baseret på et skøn.

I 2010 har Mittarfeqarfiit fået bevilling til at opkræve kr. 15 millioner over driften til investering i større materiel. Videreføres denne ordning fremover, vil behovet for årlig tilførsel være 44,1 mio. kr. for ikke at forøge det samlede efterslæb.

Effektiviseringstiltag

I 2010 er der implementeret en række tiltag med henblik på at effektivisere og rationalisere driften. Der har således været et generelt ansættelsesstop i 2010, slankning af administrationen på hovedkontoret, sammenlægning af tekniske afdelinger, opstramning af vagtplaner og gennemgang og revidering af aftaler.

På lufthavne med lavere aktivitetsniveau har Mittarfeqarfiit igennem 2010 arbejdet på at indføre differentieret beredskab. Det er således lykkedes fra 1. januar 2011 at indlede et samarbejde mellem Royal Arctic Line A/S og Mittarfeqarfiit om at udnytte deres personale bedre i Paamiut. Samarbejdet indebærer, at selskaberne bruger de samme terminalarbejdere i lufthavnen og på havnen i Paamiut, som medfører en besparelse for driften af Paamiut lufthavn. Ordningen er foreløbig godkendt af Trafikstyrelsen (det tidligere SLV) frem til den 1. januar 2013. En fortsættelse herefter kræver en evaluering af ordningen. Der arbejdes på at indføre et lignende samarbejde i andre byer.

Opsummerende er der således mulighed for gennem besparelser og samarbejdstiltag, som det i Paamiut, at forbedre driftssituationen i Mittarfeqarfiit. Men med henblik på en langsigtet forbedring af Mittarfeqarfiits økonomiske situation og til understøttelse af målet om en selv bærende økonomi er der dog behov for at undersøge mulighed for en grundlæggende omstrukturering af selskabet.

Omstrukturering – strategiske udviklingstiltag

En ændring af den nuværende struktur fordrer en omhyggelig belysning af barrierer og muligheder. Samtidig er det vigtigt, at en kommende undersøgelse indtænker og bygger videre på analyser og anbefalinger indeholdt i Transportkommissionens betænkning.

En kommende undersøgelse af mulighed for omstrukturering af Mittarfeqarfiit vil blandt andet være styret af 3 overordnede målsætninger. For det første skal en omstrukturering medføre en højere grad af en selv bærende økonomi. For det andet skal en omstrukturering medføre fokus på kerneområder. Endelig skal undersøgelsen være styret af målet om en øget liberalisering af opgaver i Mittarfeqarfiit.

På Mittarfeqarfiits kerneområde, drift af lufthavne, forventes det at undersøgelsen vil belyse mulighed for at opdele driften i henholdsvis kommercielle lufthavne og ikke-kommercielle lufthavne. Målet kunne her være, at Mittarfeqarfiit fik en servicekontrakt til drift af ikke-kommercielle lufthavne og at selskabet drev de kommercielle lufthavne mod betaling af en koncessionsafgift til Landskassen. I forlængelse af dette kan det overvejes om der vil være behov for etablering af et selvstændigt selskab der varetog de kommercielle lufthavne.

På andre områder, som ikke er kerneaktiviteter, vil der blive arbejdet med at belyse mulighed for at aktiviteten kan frasælges eller overdrages til anden operatør. Eksempelvis vil undersøgelsen skulle belyse mulighed for frasalg af hotellerne i Kangerlussuaq og Narsarsuaq, samt mulighed for at Nukissiorfiit ville kunne overtage forsyning af el, vand og varme samme steder.

6. Finanslov 2012

Med finansloven for 2011 fortsatte Inatsisartut den ansvarlige linje i finanspolitikken ved at sikre en balance på finanslovens drift og anlæg. Naalakkersuisut agter at fortsætte denne linje ved udarbejdelsen af forslaget til finansloven for 2012, hvor der i overensstemmelse med Økonomisk Råds anbefalinger skal ske en yderligere konsolidering af de offentlige finanser.

Forslaget til finansloven for 2012 vil blive udarbejdet under indtryk af det igangsatte arbejde med Den Regionale Udviklingsstrategi, Uddannelsesplanen, Børne- og Ungestrategien, Skatte- og Velfærdskommissionens og Transportkommissionens anbefalinger.

Det er ikke realistisk, at alle anbefalinger fra de ovennævnte kommissioner og strategiarbejde vil kunne indeholdes i forslaget til finansloven for 2012. De fleste elementer fortjener en grundig debat i befolkningen og i Inatsisartut. Men det vil være nødvendigt at igangsætte de første strukturelle reformer med henblik på fremadrettet at sikre finansieringen af det grønlandske velfærdssamfund.

Naalakkersuisut forventer, at Inatsisartut under forårssamlingen 2011 vil debattere infrastrukturen i Grønland herunder fortsættelsen af den kystlange sejllads med AUL samt de særlige udfordringer Mittarfeqarfiit står overfor. Naalakkersuisut forventer ligeledes, at Inatsisartut under forårssamlingen 2011 tager en indledende debat af Skatte- og Velfærdskommissionens anbefalinger.

Udfaldet af disse debatter vil indgå i udarbejdelsen af forslaget. Dertil kommer at Naalakkersuisut vil sikre fremdriften i arbejdet med affaldshandlingsplanen. Naalakkersuisut godkendte i juni 2010 affaldshandlingsplanen som det grundlag der skal danne rammen for de kommende års indsats på affaldsområdet. Samtidig blev det besluttet, at udgangspunktet skal være at det er den der producerer affaldet som skal betale de omkostninger, der er forbundet med affaldsbortskaffelsen.

Naalakkersuisut forventer også, at nye initiativer på folkeskoleområdet vil kunne aflæses af forslaget til finanslov for 2012. Disse initiativer skal sikre en udvikling i retning af at alle børn uanset om de kommer fra en bygd, en mindre by eller en større by skal tilegne sig et fagligt og sprogligt fundament, der gør dem i stand til at tage sig en kompetencegivende uddannelse.

Naalakkersuisut vil fortsætte sin indsats med initiativer for vanskeligt stillede børn og unge. En igangværende økonomi- og strukturanalyse af døgninstitutionsområdet vil bl.a. give et grundlag for mere målrettede initiativer på dette område.

Naalakkersuisut vil også adressere de budgetudfordringer sundhedsvæsenet står overfor så det sikres, at befolkningen fortsat kan trække på sundhedsvæsenets ydelser.

Finansieringen skal hænge sammen. Her gælder den særlige udfordring, at Inatsisartut med vedtagelsen af finansloven for 2011 også vedtog en reserve på merindtægter på skatte- og afgiftsområdet på 65 mio. kr. i hvert af årene 2012-14. Sammen med de ovennævnte udfordringer kan det indebære, at der skal findes finansiering for et samlet 3 cifret millionbeløb for at få finansloven i balance.

Udfordringen kan løses ved en kombination af besparelser, øget brugerbetaling eller ved deciderede skatte- og afgiftsforhøjelser. Naalakkersuisut vil i den sammenhæng undersøge mulighederne for fortsatte besparelser på den samlede offentlige sektors administration, en revurdering af tilskud til erhvervslivet og i øvrigt lade sig inspirere af Skatte- og Velfærdskommissionens anbefalinger ved indretningen af nye skatter og afgifter.

Målet for forslaget til finansloven for 2012 skal ikke snævert være en balance på drift og anlæg. Den skal sikre at de første balancerede ændringer kan gennemføres med henblik på at sikre den langsigtede finansiering af det grønlandske velfærdssamfund.

Bilag A: Den økonomiske situation

Ifølge foreløbige skøn viser 2010 en negativ konjunkturudvikling, hvor der har været en negativ handelsbalance. Antallet af ledige har været støt stigende gennem de seneste par år, primært i de byer hvor der har været lukning af fiskeproduktionsanlæg.

Tendensen er fortsat fra 2008 og 2009, hvor de lave rejsepriser, de høje brændstofpriser og afgiftsstigninger slog markant ind på konjunkturerne.

Tabel A1 opsummerer de økonomiske nøgletal for perioden 2004 til 2009.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Bruttonationalprodukt ¹	1,0	2,6	1,0	1,5*	-2,0*	0,0*
Ledighed (Antal personer) ²	1.682	1.543	1.498	1.133	1.210	1.382 ³
Handelsbalance (mio. kr.)	-1.166	-1.308	-1.310	-1.941	-1.745	-1.964*
Import (mio. kr.)	3.591	3.656	3.643	4.421	3.669	3.929*
Eksport (mio. kr.)	2.426	2.348	2.332	2.480	1.923	1.966*
Forbrugerpriserne ⁴	1,4	2,9	1,7	9,3	0,9	2,3
Indbetalt indkomstskat ⁵	11,0	5,1	4,4	3,3	1,8	6,6

Kilder: Grønlands Statistik samt Departementet for Finanser

Vækst

Ifølge foreløbige tal forventes det, at realvæksten i bruttonationalproduktet vil være 0 i 2010. At der skønnes en vækst på 0 i BNP skyldes primært, at den internationale konjunkturafmatning fortsat sætter sine spor i Grønlands økonomi.

Ledigheden

Antallet af medio ledige i gennemsnit pr. måned i byerne er i 2010 større end i det foregående år. Recessionen har været med til at øge ledigheden, som har ramt hårdest i de mindre byer, samt blandt de ufaglærte. Desuden har lukning af flere produktionsanlæg på kysten i 2009 medført større ledighed indenfor fiskerisektoren.

¹ Real vækst i procent

² Antal medio ledige i gennemsnit pr. måned i byerne. Medio ledige er et udtryk for den andel af de ledige, der har været ledige i både første og sidste halvdel af en given måned. Dette tal er et tilnærmet udtryk for den gennemsnitlige ledighed. Tallene omfatter personer mellem 15-63 år (15-62 før år 2009) født i Grønland og bosiddende i byerne.

³ Foreløbigt skøn: Gennemsnit pr. måned 1-3. kvartal 2010 + 4. kvartal 2009.

⁴ Ændring i pct. over 1 år fra juli til juli

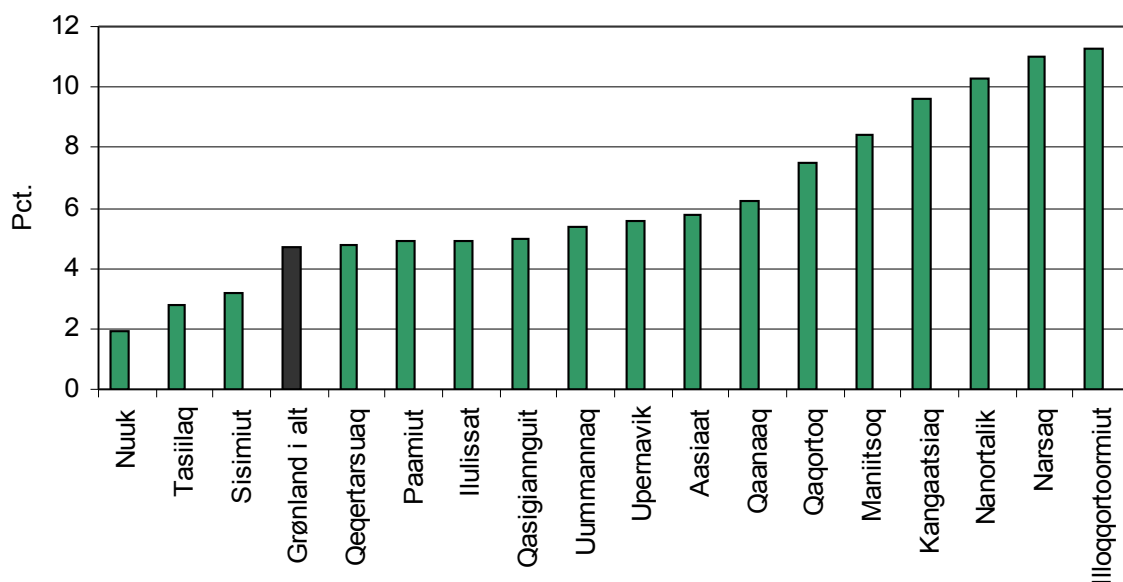
⁵ Ændring i pct./Kilde: Skattestyrelsen

Tabel A2: Antallet af medio ledige i gennemsnit pr. måned i byerne for 2008-2010.

	2008		2009		2010	
	%	Antal	%	Antal	%	Antal
Nanortalik	8,0	72	8,1	72	10,3	94
Qaqortoq	5,7	116	6,4	134	7,5	160
Narsaq	6,8	69	10,7	106	11,0	111
Paamiut	3,4	36	4,5	55	4,9	50
Nuuk	2,4	198	1,7	148	1,9	167
Maniitsoq	6,6	114	7,1	124	8,4	150
Sisimiut	1,7	57	2,4	80	3,2	112
Kangaatsiaq	9,2	38	9,3	37	9,6	36
Aasiaat	6,3	114	5,3	102	5,8	115
Qasigiannugit	3,9	28	4,1	30	5,0	41
Ilulissat	2,5	71	4,4	123	4,9	139
Qeqertarsuaq	2,7	16	3,8	22	4,8	27
Uummannaq	5,4	46	5,2	43	5,4	46
Upernavik	4,9	35	6,3	46	5,6	47
Qaanaaq	-	-	4,1	16	6,2	24
Tasiilaq	9,4	102	4,5	50	2,8	32
Illoqqortoormiit	8,0	23	7,6	22	11,3	31
Grønland i alt	4,1	1.133	4,2	1.210	4,7	1.382

Kilde: Grønlands Statistik / Statistikbanken

Figur A1: Medio ledige pr. måned for hele året fordelt i byerne for 2010*.

Kilde: Grønlands Statistik / Statistikbanken

*Foreløbigt skøn: 1-3. kvrt. 2010 + 4. kvrt. 2009.

Udenrigshandel

Ifølge foreløbige skøn viser handelsbalancen i 2010 et underskud på ca. 2 mia. kr. Det indikerer, at tendensen i de senere år med et stigende underskud på handelsbalancen fortsætter.

Tendensen viser ligeledes, at importen og eksporten begge er faldet i 2009 og 2010. Importen er faldet på grund af recessionen i den grønlandske økonomi, og eksporten er faldet især på grund af lavere TAC (Total Allowable Catches) i rejefiskeriet, og at eksporten af guldmalm er bortfaldet.

Prisudviklingen

Udviklingen i forbrugerprisindekset viser, at forbrugerpriser er steget markant mere i 2008 i forhold til priserne i Danmark. Det skyldes afgiftsstigninger på blandt andet alkohol og tobak. I 2009 er priserne begyndt at stabilisere sig, og er steget mindre i forhold til de danske priser. I 2010 er forbrugerpriserne steget i samme omfang som i Danmark.

Tabel A3: Procentvis ændring i Forbrugerprisindekset i Grønland og Danmark for 2005-2010

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Grønland	1,4	2,8	1,7	9,3	0,9	2,3
Danmark	1,8	1,9	1,7	3,4	1,3	2,3

Stigning i pct. er beregnet ud fra afrundede indeks.

Kilder: Grønlands Statistik, Danmarks Statistik

Restancer

Inkassoområdet blev centraliseret pr. 1. april 2008, og ligesom på skatteområdet har der vist sig en række uforudsete problemstillinger, dog belært af tidligere erfaringer, ikke i samme omfang som på skatteområdet.

Der udestår stadig en række opgaver, som skal løses i forbindelse med centraliseringen af inkassoområdet, men det er dog lykkedes at fastholde niveauet for de samlede udestående restancer, ligesom centraliseringen har medført en større gennemsigtighed og ensartethed i forbindelse med inddrivelsen og ikke mindst har centraliseringen skabt en større retssikkerhed for den enkelte debitor.

Restanceniveauet har været faldende gennem 2009, men det vurderes, at den største del af faldet skal tilskrives afskrivning af fordringer som enten er forældede eller uerholdelige på anden vis. Fra sidst halvdel af 2010 og frem til starten af 2011 er restanceniveauet stigende.

Tabel A4: Sammenligning af udestående restancer august 2009 sammenholdt med januar 2010.

Restanceart	August 2008		August 2009		Januar 2010		September 2010		Januar 2011	
	Antal sager	Restance størrelse	Antal sager	Restance størrelse	Antal sager	Restance størrelse	Antal sager	Restance størrelse	Antal sager	Restance størrelse
	Stk.	1.000 kr.	Stk.	1.000 kr.	Stk.	1.000 kr.	Stk.	1.000 kr.	Stk.	1.000 kr.
Underholdsbidrag	54.680	209.760	59.202	218.090	61.315	237.452	63.742	252.112	64.293	262.617
Restskatter	21.128	146.430	18.987	130.560	7.625	82.824	14.505	143.958	13.624	135.035
ESU	130	73.734	121	71.301	124	71.917	127	75.005	111	70.288
A-skat	1.765	307.292	1.494	208.082	1.448	30.580	1.346	193.775	1.156	176.672
Selskabsskat			50	2.433	48	2.294	46	2.275	40	1.962
Husleje	12.314	46.655	15.270	69.856	15.808	70.193	11.942	59.783	11.223	62.357
Skatterenter	36.636	38.867	31.896	34.285	28.658	40.805	26.361	32.015	24.571	30.604
Div. kommunale restancer	8.245	31.106	10.861	33.556	22.540	39.606	17.991	51.098	18.568	51.644
Hjælp med tilbagebetalingspligt	5.740	21.372	6.754	21.874	7.013	25.557	7.033	25.100	6.664	26.586
Studielån	1.665	13.444	922	12.482	857	12.618	853	12.146	794	11.815
Daginstitutioner	12.858	11.343	18.461	15.282	19.647	18.373	21.622	16.845	20.763	16.907
Renovation	36.586	10.819	54.932	12.590	60.328	16.183	72.426	15.662	69.404	16.902
Kommunale erhvervslån	563	7.147	520	6.544	513	6.574	521	6.971	447	6.327
Div. Selvstyre-restancer	1.645	6.675	1.233	10.053	1.100	3.271	1.301	10.351	1.181	9.310
Boligstøttelån			112	4.275	146	4.286	153	4.706	144	4.656
Selvbyggerlån			639	7.887	657	7.203	608	7.212	601	7.062
El/vand			5.998	3.743	8.274	5.599	9.470	5.010	9.545	5.594
Forældrebetaling anbragte børn	3.517	5.153	4.736	7.037	4.935	9.079	7.967	13.235	9.135	14.389
Nordiske krav			1.692	30.810	1.558	28.023	1.428	24.709	1.331	22.639
Øvrige restancer	10.421	23.280	10.323	8.206	4.223	1.674	7.618	2.190	8.227	3.145
I alt	207.893	953.077	244.203	908.946	246.817	714.111	267.060	954.158	261.822	936.511

Kilde: Skattestyrelsen

sept. 2010 hensat 165.422.000 på a-skat

jan. 2011 hensat 160.000.000 på a-skat

Selvstyrejede selskaber

Tabel A5: Nøgletal for de fem største Selvstyrejede aktieselskaber.

	År	GS Ejerandel i %	Nettoomsætning	Årets resultat	Egenkapital (ultimo)	Egenkapitalens forrentning	Overskudsgrad	Soliditetsgrad (Egenkapitalandel)	Afkastningsgrad
Selskab			Hovedtal i 1.000 kr.			Nøgletal			
Air Greenland A/S (Periode: 1/1 - 31/12)	2007	37,5	1.074.678	49.280	458.211	11,4%	6,6%	47,1%	
	2008	37,5	1.152.059	56.683	514.894	11,6%	6,5%	50,9%	7,5%
	2009	37,5	1.112.913	36.762	551.656	6,9%	4,5%	52,9%	4,9%
KNI A/S (2009*: Omlægningsperiode 1/1 - 31/3 2010) (2009: 1/4.09 - 31/3.10)	2007	100,0	2.068.000	29.069	953.755	3,4%	1,0%	46,4%	
	2008	100,0	2.281.629	25.451	646.852	3,2%	2,4%	36,5%	2,8%
	2009*	100,0	482.210	(10.495)	677.127	-1,6%	-1,4%	41,5%	-0,4%
	2009	100,0	2.105.295	36.392	984.810	4,4%	2,7%	54,9%	3,3%
Royal Arctic Line A/S (Periode: 1/1 - 31/12)	2007	100,0	792.757	23.296	391.663	5,9%	5,0%	52,5%	
	2008	100,0	846.760	6.157	391.161	1,6%	1,9%	55,6%	2,2%
	2009	100,0	789.335	18.511	410.329	4,6%	3,1%	59,5%	3,6%
Royal Greenland A/S (Periode: 1/10 - 30/9)	2007	100,0	5.092.725	51.768	893.624	5,9%	1,9%	22,6%	
	2008	100,0	5.173.138	(77.509)	815.871	-9,1%	1,0%	21,1%	1,3%
	2009	100,0	4.740.777	(196.007)	831.082	-23,8%	-1,8%	22,4%	-2,3%
TELE Greenland A/S (Periode: 1/1 - 31/12)	2007	100,0	667.627	80.012	785.728	10,6%	17,0%	74,0%	
	2008	100,0	698.886	70.084	830.352	8,7%	16,4%	48,0%	8,2%
	2009	100,0	742.822	46.770	853.482	5,6%	13,8%	46,0%	5,8%